

**BUDAPESTI GAZDASÁGI FŐISKOLA
GAZDÁLKODÁSI KAR ZALAEGERSZEG**

A lakossági megtakarítások Magyarországon

Belső konzulens: Kovácsné Dr. Antal Anita

Hosszu Szabina

Nappali tagozat

Külső konzulens: Sifter Ildikó

Pénzügy és számvitel szak

Pénzügy Szakirány

2014

NYILATKOZAT

a szakdolgozat digitális formátumának benyújtásáról

A hallgató neve: HOSSLY SÁBINA
Szak/szakirány: PÉNZÜGY ÉS SZÁMVITEL SZAK, PÉNZÜGY SZAKIRÁNY

Neptun kód: AX3188..... A szakdolgozat megvédésének dátuma (év): 2016
A szakdolgozat pontos címe:

A LAKOSSÁGI MEGTAKARÍTÁSOK MAGYARORSZÁGON

Belső konzulens neve: KOVÁCSNÉ DR. RUTAL RUIVA
Külső konzulens neve: SIFTER ILDIKÓ

Legalább 5 kulcsszó a dolgozat tartalmára vonatkozóan:
MEGTAKARÍTÁSI, BEFEKTETÉS, KOCKAZAT, ÖNGYÜKÖSDOKOPÁS, HÓLÁM

Benyújtott szakdolgozatom **nem titkosított / titkosított**.

(Kérjük a megfelelőt aláhúzni! Titkosított dolgozat esetén kérjük a titkosítási kérelem egy példányát csatolni vagy az eredetit másolatkészítés céljára átadni.)

Hozzájárulok / nem járulok hozzá, hogy nem titkosított szakdolgozatomat a főiskola könyvtára az interneten a nyilvánosság számára közzétegye. (Kérjük a megfelelőt aláhúzni!) Hozzájárulásom - szerzői jogaim maradéktalan tiszteletben tartása mellett - egy nem kizárólagos, időtartamra nem korlátozott felhasználási engedély.

Felelősségem tudatában kijelentem, hogy szakdolgozatom digitális adatállománya mindenben eleget tesz a vonatkozó és hatályos intézményi előírásoknak, tartalma megegyezik a nyomtatott formában benyújtott szakdolgozatommal.

Dátum: 2016.01.06.

Hossly Sabina
hallgató aláírása

A digitális szakdolgozat könyvtári benyújtását és átvételét igazolom.

Dátum: 2016 JAN 06.

[Signature]
könyvtári munkatárs

1. Bevezetés	3
2. A lakossági megtakarítások vizsgálata	4
2.1. A megtakarítás fogalma, jellemzői	4
2.2. Megtakarítás, befektetés, öngondoskodás.....	6
2.3. A lakossági megtakarítások típusai	8
2.4. A megtakarítások előnyei, árnyoldalai.....	11
2.5. A megtakarítás folyamata és szereplői	13
2.6. A megtakarítási hajlandóság	15
3. Nemzetközi összehasonlítás a megtakarítások viszonylatában, a megtakarítási szokásokra ható tényezők	17
3.1. Infláció.....	22
3.2. Munkanélküliségi ráta.....	23
3.3. Alapkamat	24
3.4. GDP alakulása.....	25
3.5. Korösszetétel.....	26
3.6. Reáljövedelem.....	27
4. A kockázat	28
4.1. Kockázat fogalma, jellemzői.....	28
4.2. Kockázatvállalási hajlandóság	29
4.3. A hozam és a kockázat kapcsolata	32
4.4. Az egyes megtakarítási formák kockázata	33
4.5. A kockázat mérséklése	36
4.6. A kockázat mérése	39
5. A kérdőív feldolgozása	41
5.1. A minta általános jellemzői	42
5.2. Hipotézisvizsgálat.....	44
5.2.1. A megtakarítások népszerűsége	44
5.2.2. A jövedelem és a megtakarított összeg kapcsolata	45
5.2.3. Összefüggés a megtakarítási forma és az életkor között.....	47
5.2.4. A megtakarítási forma kiválasztása.....	49
5.2.5. Kockázatvállalási hajlandóság vizsgálat	53
5.2.6. Válság hatása a megtakarítási szokásokra	56
5.3. A hipotézisvizsgálatok eredményeinek összefoglalása	58

6. Összegzés.....	60
Forrásjegyzék:.....	63
Ábrajegyzék.....	66
Táblázatjegyzék.....	68
Mellékletek listája.....	69
Mellékletek.....	70

1. Bevezetés

Szakterdolgozatom középpontjában a megtakarítási lehetőségek és szokások vizsgálata áll. Mindezt a lakosság szemszögéből kívánom bemutatni. Azért ezt a témát választottam, mert bár a gazdasági válság előtt is fontos szerepe volt a megtakarításoknak, de a válság rámutatott arra, hogy milyen nagy szükség van ezekre az instrumentumokra. Sokan kerültek nehéz helyzetbe amiatt, hogy meglévő megtakarított tőkéjük alacsony összegű volt, és ennek kapcsán nem tudtak felkészülni az olyan váratlan helyzetekre, mint például a hiteltörlesztések növekedése, munkahelyek elvesztése, árak emelkedése.

Dolgozatom első felében szót ejtek az egyes megtakarítási, befektetési lehetőségekről, azok előnyeiről, hátrányairól. Különbséget teszek a megtakarítás, a befektetés és az öngondoskodás fogalmi magyarázata között. Bemutatom a megtakarítási folyamatban részt vevő szereplőket, a megtakarítási hajlandóság jellemzőit. Összehasonlítást végzek abban a vonatkozásban, hogy a hazai megtakarítási szokások tekintetében miért vagyunk elmaradva a szomszédos Ausztriától. Ezt követően a kockázatra helyezem a hangsúlyt, ezen belül górcső alá veszem a kockázat jellemzőit, a kockázatvállalási hajlandóságot, a hozam és a kockázat kapcsolatát, az egyes megtakarításokra, befektetésekre jellemző kockázatokat, a kockázat mérséklésének eszközeit, és végül a kockázat mérésére használt mutatókat. Az utolsó fejezetben primer kutatásom, saját kérdőíves felmérésem eredményeit ismertetem, amellyel célom az volt, hogy felmérjem a megtakarítási szokásokat befolyásoló, kockázatvállalási hajlandóságot alakító faktorokat.

2. A lakossági megtakarítások vizsgálata

A megtakarítás a pénzügy egyik kulcsfogalmaként tekinthető. Annak érdekében, hogy valamilyen pénzzel egybekötött célt elérjünk, például lakást, autót vásároljunk, jövedelmünk bizonyos részét meg kell takarítanunk. Ehhez nyújtanak a bankok, pénzügyi intézmények segítséget azzal, hogy különböző megtakarítási formákat kínálnak a piacon a lakosság számára.

2.1. A megtakarítás fogalma, jellemzői

A megtakarítás azt jelenti, hogy jövedelmünk egy bizonyos részét nem költjük el, hanem valamilyen későbbi kiadásunkra, kiadásainkra félretesszük. A megtakarítás jövedelmünknek az a része, amelyet nem költünk el fogyasztásra. Lényeges különbség van a megtakarítás és a spórolás között. Spórolni úgy tudunk, hogy két azonos termék közül azt fogjuk megvásárolni, amelyik olcsóbb, de ezzel még megtakarításunk nem lesz. A megtakarítás adott időszakban felhalmozott anyagi tartalék révén keletkezik. Ez azzal jár, hogy bevételünk egy bizonyos hányadának elköltéséről lemondunk, azért hogy egy későbbi, anyagi célt elérjünk.

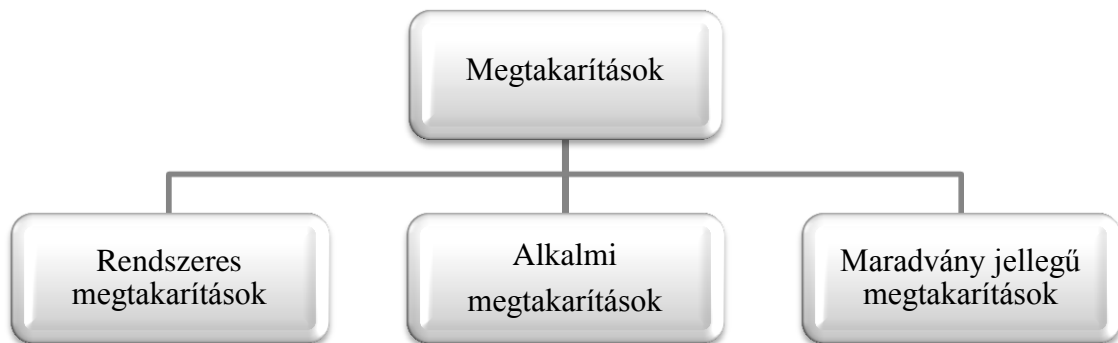
Forrás: Bankmonito.hu (Szinte csak biztonsági céllal takarítunk meg, 2013)

A K&H és a Bankmonitor készített egy felmérést, amely százalékos formában mutatja, milyen célokra takarítjuk meg a pénzünket (1. ábra). Első helyen a váratlan helyzetekre

való felkészülés áll. E mögött egyrészt a magyar emberek pesszimista gondolkodása, másrészt a biztonságra törekvés állhat. Jelentős hányadot képvisel a nyugdíjas évekre való takarékoskodás, illetve az általános tartalék-képzés. A lakással kapcsolatos megtakarítások is jelentős hányadot mutatnak. A tartós fogyasztási cikk vásárlására történő megtakarítás véleményem szerint alacsony hányadot mutat. E mögött a könnyű hitelekhez való jutás húzódhat.

Abban az esetben, ha szeretnénk kivédeni a pénz romlásának hatását, azaz az inflációt, nem érdemes a megtakarított pénzünket otthon, készpénzben tartani. Egyes pénzügyi eszközök segítségével hozamot realizálhatunk, de természetesen a kockázatosabb instrumentumok esetében a veszteség lehetőségével is számolnunk kell.

2. számú ábra: A megtakarítások csoportosítása

Forrás: Saját szerkesztés Sági Judit: Lakossági bankügyletek 2003 című könyve alapján

A megtakarításokat feloszthatjuk

- Rendszeres megtakarításokra, amelyeket tudatos döntésünk eredményez, és amelyek alapvető célja a vagyon felhalmozása. Ilyen például a hosszú lejáratú, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok vásárlása, életbiztosítások kötése.
- Alkalmi megtakarításokra, amelyek nem rendszeres megtakarításból keletkeznek. Ebben az esetben az egyén spontán döntése a meghatározó. Ide sorolhatjuk például a likvid részvényeket, a bankban elhelyezett rövid lejáratú betéteket. Ezek a termékek lehetővé teszik a gyors hozzáférést, elősegítve ezzel az azonnali felhasználásukat.

- Maradvány jellegű megtakarítások, amelyek mögött nem áll egyértelmű megtakarítási döntés. Ebben az esetben az egyén jövedelmének csak azt a részét teszi félre, amely véletlenszerűen megmarad számára az adott időszak végére. Ezt jellemzően a készpénz, valamint a lakossági folyószámla pozitív egyenlege testesíti meg.

2.2. Megtakarítás, befektetés, öngondoskodás

Nagyon sokan összekeverik, vagy szinonimaként használják a megtakarítás és a befektetés szót. Átfedés van közöttük, ezért nem lehet a két fogalom között éles határt húzni. Általában befektetni a már megtakarított összeg felhasználásával lehet, amely azt jelenti, hogy a korábban megtakarított összeget fogjuk később a befektetés valamely formájában elhelyezni. Azonban meg kell említeni, hogy egy befektetést hitel segítségével is meg lehet valósítani. Ilyen például egy ingatlanba történő fektetés: hitelből megvásárolunk egy lakást, amelyet aztán bérbe adunk. (Ebben az esetben is szükséges némi önerő, hogy hitelhez jussunk.)

Maga a **megtakarítás** szó arra vonatkozik, hogy valaki valamilyen jövőbeni cél érdekében félre teszi a jövedelme egy részét. Konkrétan nem a hozamszerzés miatt takarítunk meg. Értékállóságra törekszünk, a végcél elérésében a hozam tehát mellékes szerepet játszik. Ezzel szemben a **befektetés** során olyan eszközöket vásárolunk, melynek célja mögött kizárólag a pénzteremtés áll. A bankbetéteket a megtakarítások közé soroljuk, míg például a részvény- és ingatlanvásárlást a befektetési instrumentumok között tartjuk számon.

A legfőbb különbség a kockázatvállalásban húzódik meg. Míg egyes megtakarítási formák esetében alacsony, minimális kockázat jelenik meg, addig a befektetési konstrukciók választása során magasabb kockázattal kell számolnunk. Ebből adódóan a két fogalom az elérhető hozamszint mértékében, illetve annak rendszerességében is különbözik. Az embereknek a megtakarításról egy hosszútávú fogalom jut eszükbe, míg a befektetések fogalma alatt rövidebb időszakot is értelmeznek.

Napjaink kulcsfontosságú fogalma az **öngondoskodás**, vagy más néven előtakarékoskodás, amely a jövőbeni megélhetésünket célozza meg. A lakosság időskori, gazdaságilag nem aktív időszakának pénzügyi biztosításáról való

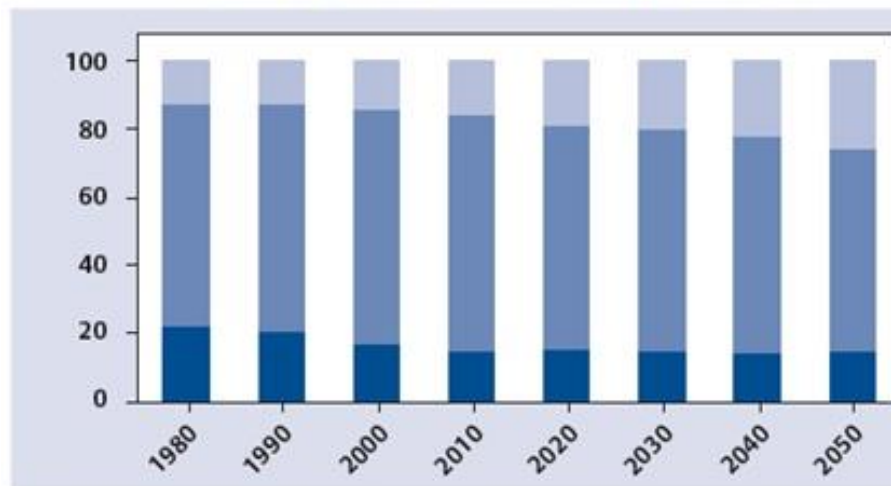

gondoskodását jelenti, oly módon, hogy a korábbi, megszokott életszínvonalat támogassa.

Hazánkban a demográfiai változások miatt több nyugdíjas korút kell eltartania a dolgozó rétegnek, mint korábban. A várható életkor megnőtt, míg a népesség száma csökken, a születések száma pedig arányában kisebb. Ez annak tényét vonja maga után, hogy a lakosságnak nem elég csupán az államra hagyatkozni, fontos hogy saját forrása is képződjön a nyugdíjas évekre. A 3. számú ábra is annak tényét bizonyítja, hogy egyre nagyobb mértékben nő a nyugdíjas korúak aránya, miközben ezzel ellentétesen az aktív korú lakosság száma csökken. Előrejelzések szerint 2050-re az időskorúak aránya körülbelül 25%-át fogja kitenni az összlakosságnak. Azokban az országokban, ahol széles szociális háló van, könnyedén megoldható az idős emberek nyugdíjának biztosítása. Az előregedés megoldására jelenleg a bevándorlók jelentik az egyik megoldást. Mivel betelepülnek, dolgoznak, megtermelik azt a jövedelmet, amit nyugdíjra osztanak szét. Az elkövetkező évtizedekben várhatóan még nagyobb problémát fog jelenteni a „nyugdíjkérdés”. Ennek oka, hogy a technikai- és orvostudomány fejlődése miatt tovább emelkedik az átlagéletkor.

3. számú ábra: A magyar lakosság korösszetétele

A magyar lakosság korösszetétele (százalékban)

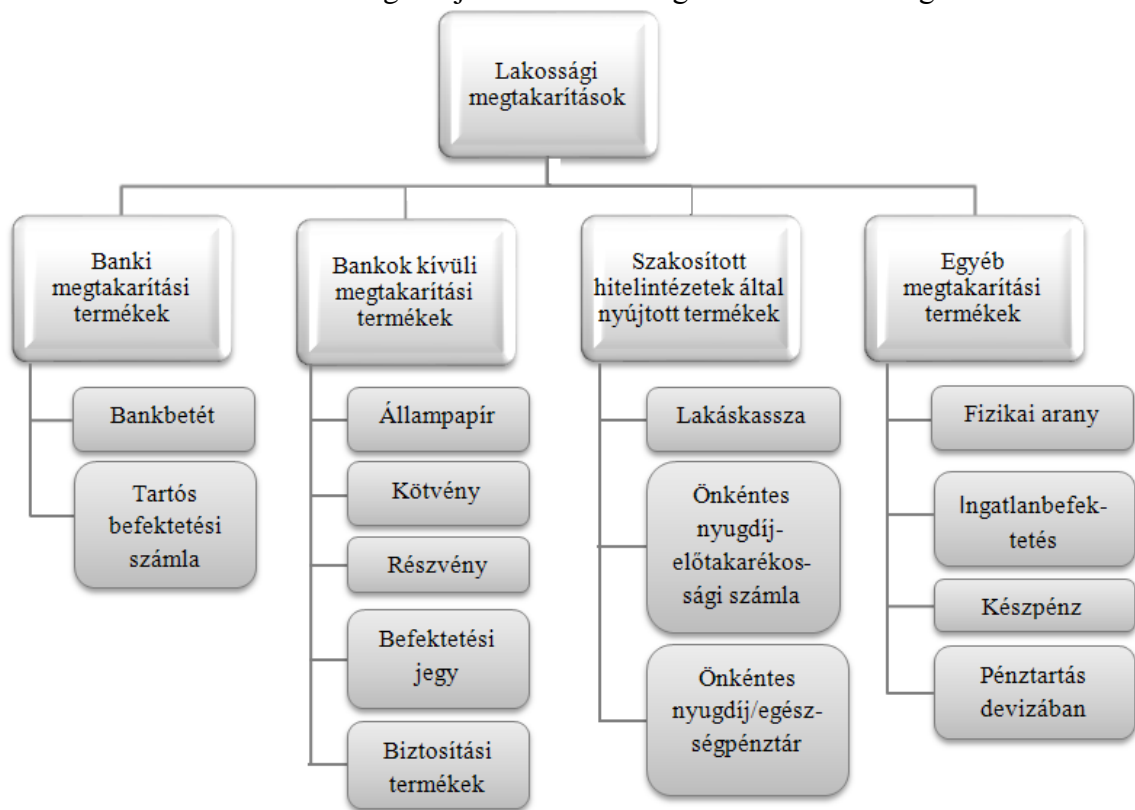

Forrás: Portfolio.hu (A magyar lakosság korösszetétele 2009) alapján

2.3. A lakossági megtakarítások típusai

Attól függően, hogy a félretett pénzt milyen célokra kívánjuk felhasználni, különböző termékek között tudunk válogatni. Ez alapján elmondhatjuk, hogy a megtakarítás típusa szoros kapcsolatban áll a kívánt cél elérésével. Például, ha a nyugdíjas éveinket szeretnénk pénzügyileg biztonságban tudni, akkor az önkéntes nyugdíjpénztár/nyugdíj elő-takarékosági számla nyújt segítséget. Abban az esetben, ha lakást szeretnénk vásárolni, felújítani, akkor jó termékek lehetnek számunkra a lakástakarék-pénztár által kínált konstrukciók.

4. számú ábra: A legelterjedtebb hazai megtakarítási lehetőségeket

Forrás: saját szerkesztés alapján

Tekintsük át az egyes megtakarítási lehetőségek főbb jellemzőit!

- A bankbetét az egyes hitelintézeteknél elhelyezett pénzösszeg, amely után a hitelintézetek kamatot fizetnek. A szerződési feltételeknek megfelelően köteles a hitelintézet a nála elhelyezett összeget, illetve a kamatot a futamidő végén visszafizetni. A szakirodalomban találkozhatunk olyan megfogalmazással is, hogy a bankbetét a bank tartozását testesíti meg az ügyfél felé. A bankbetét esetében pénzünket elhelyezhetjük forintban vagy devizában is.

- Tartós befektetési számla futamidejét tekintve lehet 3 év, illetve 5 év, és ezekhez társul még egy ún. gyűjtőév, amelyet nulladik évnak is szokás nevezni. Ebben az évben van lehetőség csupán a számlán pénzösszeget elhelyezni, mivel ezt követően a számla lezárásra kerül, ezt követően nem lehetséges újabb összegeket elhelyezni, illetve pénzt felvenni róla. Ez utóbbi maga után vonja a számla megszüntetését, kivételt képez ez alól az, ha a számlanyitást követő 3. év végén van szükségünk a befizetett tőkénk valamely részére, mert ebben az esetben a kifizetés nem eredményezi a számla megszűnését. Hangsúlyozni kell, hogy csak abban az esetben, ha részki fizetést igénylünk. Ekkor a kivett tőke hozamára 10%-os szja vonatkozik. Ha az ötödik év végéig a számlán tartjuk a tőkénket, akkor adómentességet élvezhetünk (eho és szja mentesség). Egyéb esetben a hozam után 16%-os szja és 6%-os eho fizetési kötelezettségünk keletkezik. 2013. augusztus 1-jétől a kamatadón kívül (néhány kivételtől eltekintve) a kamatjövedelem után 6%-os egészségügyi hozzájárulást kell fizetni. Tulajdonképpen minden olyan kamatjövedelmet érint az új teher, amelyek után eddig kamatadót kellett fizetni.
- Egy kollektív megtakarítási lehetőség a befektetés alap, amely azt jelenti, hogy az alap több befektető közösen kezelt vagyonából tevődik össze. Jellemző tulajdonságai a költséghatékonyság és a kockázatmegosztás. Az egyének részesedését a közös vagyonból a befektetési jegyek testesítik meg, amelyeket egyes bankoknál, befektetési szolgáltatóknál vásárolhatunk meg a forgalmazón keresztül. Ezt az instrumentumot a befektetési alapkezelő kezeli. Két típusát különböztethetjük meg: a nyíltvégű, és a zártvégű befektetési alapokat. Míg előbbi befektetési jegyét bármikor megvásárolhatjuk és visszaválthatjuk, addig az utóbbihoz csak az alap indulását megelőzően, a jegyzési időszak során juthatunk hozzá, és csupán a futamidő végén, az alap megszüntetésével válthatjuk vissza.
- A nyugdíj-előtakarékossági számla a hosszú távú, nyugdíjcélú takarékoskodást szolgálja. Rendszeresen, esetleg időszakonként azonos, vagy eltérő összegű megtakarítások elhelyezését biztosítja a gazdaságilag aktív éveink során.
- Az önkéntes nyugdíj/egészségpénztár arra nyújt lehetőséget, hogy az gazdaságilag aktív évei esetén a megtakarító jövedelméből biztonságos módon és hatékonyan tudjon takarékoskodni.

- A lakáskassza/lakástakarék-pénztár az állam által támogatott lakásfinanszírozási forma. Egyszerre testesít meg betét- és hitelszerződést, mivel az ügyfél kötelezettséget vállal arra, hogy megtakarításra szánt pénzösszegét meghatározott rendszerességgel a lakáspénztárban helyezi el, és eközben tartalmazza a lakáshitel feltételeit is.
- A megtakarítással kombinált életbiztosítás olyan konstrukciót jelent, mely a vegyes életbiztosítások által kínált szolgáltatásokat ötvözi a befektetési alap által kínált befektetési lehetőségekkel. A lényege, hogy a megtakarító által befizetett összegek egy meghatározott befektetési alapba kerülnek, és jellemzően ennek hozama fogja meghatározni a futamidő végén a kifizetés mértékét.
- Befektetési aranyak a 99,5% feletti tisztasággal rendelkező nemesfémeket tekintjük. Ezt uniós szabályok korlátozzák. Megjelenését tekintve lehet lapka, érme vagy rúd.
- A részvény olyan osztalékrészesedési, tagsági jogot megtestesítő lejárat nélküli értékpapír, amelyet a részvénytársaságok az alapítás vagy alaptőke emelés során bocsátanak ki. A vásárló, részvényes a részvény megszerzésével pénzét a vállalkozás rendelkezésére bocsátja. Tulajdonát vissza nem válthatja, csupán értékesítheti.
- A kötvény olyan közép- vagy hosszúlejáratú értékpapír, amely hitelviszonyt testesít meg. A kibocsátó szervezet számára olyan kötelezettséget jelent, amely szerint a kötvényen feltüntetett összeget, névértéket, az előre meghatározott kamattal együtt a tulajdonosnak a lejártkor visszafizeti. A kibocsátó lehet az állam, gazdálkodó szervezet, önkormányzat, központi költségvetési szerv.
- Az állampapír hitelviszonyt megtestesítő, az állam által kibocsátott értékpapír. Az állampapír megvásárlásával az államnak nyújtunk hitelt. Ezért cserébe a kamatot kapunk, amely számunkra hozamot jelent. Az állampapír rövid lejáratú változatát kincstárjegynek, hosszú lejáratú változatát államkötvénynek hívjuk.
- Ingatlanbefektetés alatt alapvetően az iroda, lakóingatlan, ipari ingatlan, hotelek, nyaralóhelyek megvásárlását, felépítését, esetleg felújítását, majd azok későbbi eladását, bérbeadását értjük hozam elérése céljából.
- A készpénzes megtakarítás annak fogalmát fedi le, hogy a megtakarításra fordított összeget nem helyezzük el semmilyen pénzügyi termékben, hanem otthon, esetleg széfben tartjuk.

- A devizában történő pénztartás esetén, hasonlóan a készpénzes megtakarításhoz - a megtakarításra fordított összeget nem helyezzük el semmilyen pénzügyi termékben, csupán otthon, esetleg széfben tartjuk. Különbség a kettő között annyi, hogy ebben az esetben, nem forintban, hanem valamilyen valutában például euróban tartjuk az adott pénzösszeget.

2.4. A megtakarítások előnyei, árnyoldalai

A mindennapi életből megtapasztalhatjuk, hogy mint mindennek a megtakarításoknak is vannak előnyei, és hátrányai. Ezek jellemzően attól függően jelentkeznek, hogy milyen instrumentumban helyezzük el a pénzünket, tehát az egyes lehetőségeknél más és más előny és hátrány jelentkezik.

1. számú táblázat: Az egyes megtakarítási lehetőségek előnyei, hátrányai

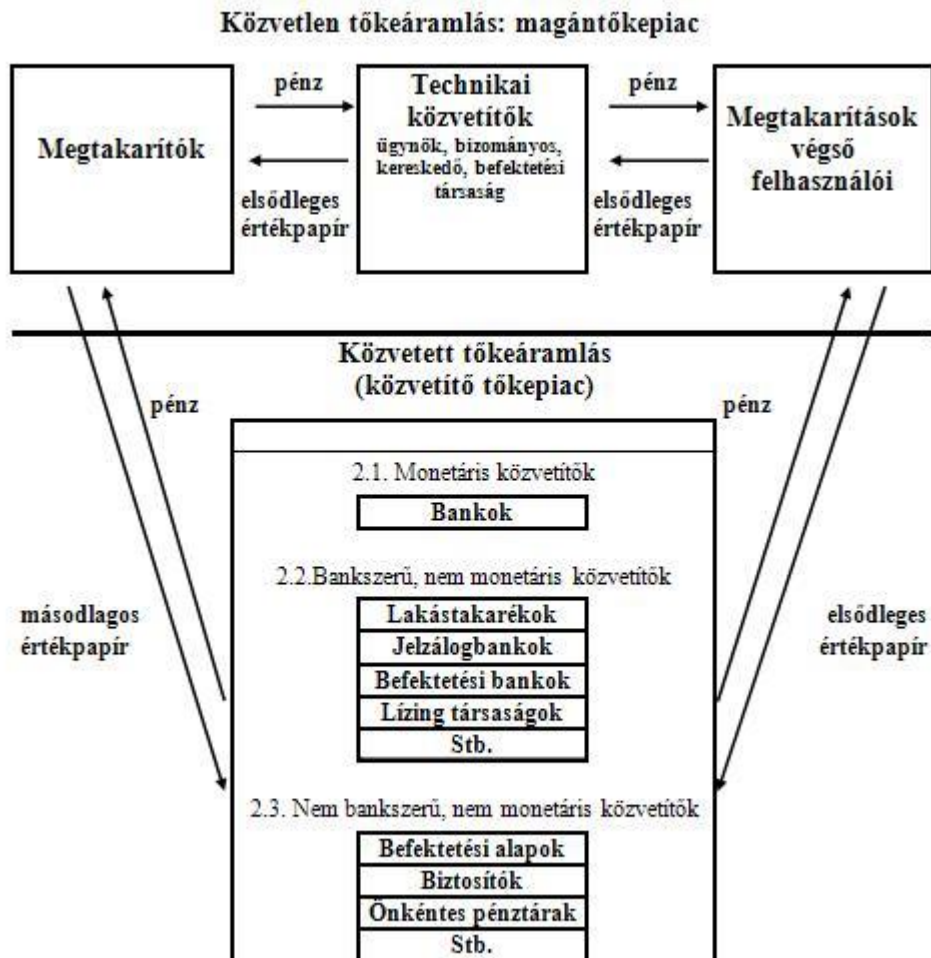
megnevezés	előny	hátrány
bankbetét	előre ismert a kamatmérték biztonság	alacsony kamatszint devizában elhelyezve árfolyamveszteség kockázata
befektetési alap	alacsony tranzakciós díjak kis összeggel is megvalósítható	hosszú távon ajánlott
tartós befektetési számla	kamat-adókedvezmény	alacsony kamat bankok közötti mozgása nem támogatott
nyugdíj-előtakarékossági számla	hozama kamat-adómentes állami támogatás	csak a nyugdíjra való jogosulttá válás évében férhető hozzá adómentesen
önkéntes nyugdíj/egészségpénztár	adómentes hozam, rendelkezési jogosultság az Szja-ban	hosszú várakozási idő a felvétel lehetőségéhez
lakáskassza	kedvező hitellehetőség jövedelemszinttől független	rendszeres fizetés feltétel pénzpiaci mozgások hatnak

		a megtakarítás értékére
megtakarítással kombinált életbiztosítás	kamatadó-mentesség: a rendszeres díjas szerződés esetén a 10. év eltelte után, egyszeri díjas szerződés esetén az 5. év eltelte után kiegészítő biztosítások is belevehetők alapok között átjárhatóság	hosszú távon ajánlott költséges
fizikai arany	magas likviditás forgalmazása áfa-mentes inflációtól védett	nagyobb mennyiségben tárolási költséggel jár magas tranzakciós költség
részvény	hosszú távú hozama meghaladhatja a kockázatmentes eszközök hozamát	előre nem ismert hozam magas kockázat
kötvény	előre ismert hozam könnyen eladható, megvásárolható	nincs rendszeres kibocsátás
állampapír	viszonylag kockázatmentes előre ismert hozam	alacsony hozam
készpénz	könnyen hozzáférhető	nem véd az infláció ellen nem biztosít hozamot
devizában történő pénztartás	könnyen hozzáférhető	az árfolyamváltozásokat folyamatosan nyomon kell követni nem biztosít hozamot
ingatlanbefektetés	megtérülése független a többi befektetéstől	vásárlása, működtetése jelentős költséggel jár

Forrás: saját szerkesztés alapján

2.5. A megtakarítás folyamata és szereplői

5. számú ábra: A megtakarítási folyamat szereplői

Forrás: Felnett.hu (A közvetlen vagy magántőkepiac 2013) alapján

A tőkeáramlás folyamatának kulcsszereplőjét a megtakarítók jelentik, ők azok, akik a jövedelmük bizonyos hányadát félre teszik, amelynek következtében megtakarításuk keletkezik.

A megtakarítók és a megtakarítások végső felhasználói közötti kapcsolat a közvetítői rendszer segítségével jön létre, amelyeknek két alrendszerét lehet elkülöníteni: a közvetlen és a közvetett tőkeáramlást biztosító rendszert.

Közvetlen tőkeáramlás esetében a megtakarító hozza meg a szükséges pénzügyi döntést, ő ítéli meg, hogy kinél helyezze el a pénzét. A pénz elhelyezésében a szakmai tudással rendelkező technikai közvetítők nyújtanak segítséget: ügynökök, bizományosok, kereskedők, befektetési társaságok.

Ezzel szemben a **közvetett tőkeáramlás** esetén a befektetés, megtakarítás végső döntését nem az ügyfél, a megtakarító fogja meghozni, hanem egy közvetítői intézmény, erre szakosodott társaság lesz segítségére. Az ide tartozó intézményeket három csoportba sorolhatjuk: monetáris közvetítők, bankszerű nem monetáris közvetítők, és a nem bankszerű nem monetáris közvetítők. A monetáris közvetítők közé az egyes kereskedelmi bankokat soroljuk. Ők azok, akik a betéteket összegyűjtik, és az ezáltal szerzett forrásokat, pénzüsségeket kihelyezik, az egyes piaci szereplőknek hitelt nyújtanak. A bankszerű, nem monetáris közvetítők közé soroljuk a lakástakarékokat, jelzálogbankokat, befektetési bankokat, lízingtársaságokat. A lakás-takarékpénztárak és a jelzálogbankok a szakosított hitelintézetek körébe tartoznak. A lakás-takarékpénztárak tevékenysége hasonló a kereskedelmi bankokéhoz. Alaptevékenysége tehát a betétgyűjtés, majd ennek révén a hitelnyújtás. Kizárólag lakáscélú betéteket gyűjt, és a hitel kihelyezés is csupán ingatlan vásárlásra, felújításra fordítható. A jelzálogbankok jelzáloglevelet bocsátanak ki, amely fontos megtakarítási forma, illetve hitelt nyújtanak, amely nagy jelentőségű a hosszú lejáratú kölcsönök között. A lízingcégek hasonlóan működnek, mint a bankok azzal a különbséggel, hogy a lízingtárgy a futamidő lejáratáig a lízingtársaság birtokában marad. A befektetési szolgáltatókon keresztül bonyolódnak le a befektetési eszközök adásvételei, azok kezelése, illetve a velük kapcsolatos egyéb műveletek. A nem bankszerű, nem monetáris közvetítők közé tartoznak a befektetési alapkezelők, biztosítók, önkéntes pénztárak. A befektetési alapkezelők befektetési jegyeket bocsátanak ki, amelyet bárki megvásárolhat, magánszemélyek és jogi személyek egyaránt. A befektetési jegyekből befolyó tőkét kihelyezik különböző befektetésekbe, amelyek a saját üzletpolitikájuknak megfelelően választanak meg, és amelyek együtt egy portfoliót alkotnak. A biztosítók elsődleges szerepe nem a megtakarítások, hanem a kockázatok kezelésében rajzolódik ki. A feladatok a váratlan eseményekből bekövetkező károk pénzügyi hatásainak kezelése, közömbösítése. A biztosítások összegét időközönként – havonta, negyedévente, évente, vagy egyszeri díjban – beszedi, majd különböző befektetési eszközökben, például befektetési alapokban elhelyezi. A biztosítási esemény bekövetkezésekor – nyugdíjas kor, halál, egyéb kár esetén – pedig kifizeti. Az önkéntes pénztárakat a magánszemélyek, illetve munkáltató szervezetek szabad elhatározásukból alapítják. Jellemző képviselője az önkéntes nyugdíj- és egészségpénztár, amelynek lényege az, hogy a lakosság az állam által nyújtott pénzügyi forrást saját megtakarítása révén kibővítsen.

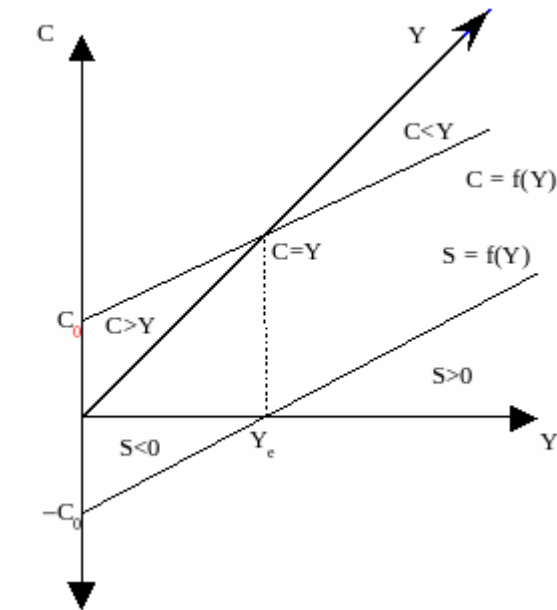
A megtakarítási folyamatban fontos szerephez jut továbbá az Országos Betétbiztosítási Alap (OBA), a Befektető Védelmi Alap (BEVA), illetve a Magyar Nemzeti Bank (MNB). Az OBA bankcsődök estén, vagy takarékszövetkezetek csődjének esetén a betétek befagyasztásakor vállal fizetési kötelezettséget, személyenként 100.000 euró összeghatárig, egyfajta védelmet nyújtva ezzel a pénzüket betétben elhelyezőknek. A BEVA hasonló céllal jött létre, mint az OBA. A különbség annyi, hogy ez az intézet az értékpapírhoz tartozó tőke esetleges befagyása esetén fizet. A BEVA abban az esetben kártalanít, ha a tagja a nála elhelyezett értékpapírok értékét, illetve készpénz összegét nem tudja kifizetni az ügyfeleknek. Az MNB monetáris eszközei segítségével képes befolyásolni az egyes befektetési lehetőségek árfolyamát, ezzel hatást gyakorolva az elérhető hozamokra. 2013. október 1-jével a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletét (PSZÁF) az MNB hatásköre alá vonták, amely elősegíti a pénzügyi szektor zavartalan működését, az ügyfelek érdekeinek védelmét, illetve biztosítja a szabályozott versenyt.

2.6. A megtakarítási hajlandóság

A megtakarítás összege azt mutatja, hogy jövedelmünk mekkora részét takarítjuk meg, és ezzel együtt jelzi, hogy mekkora részét nem költjük el fogyasztási cikkekre, különböző szolgáltatások igénybevételére. Ehhez kapcsolódóan meg kell említeni a megtakarítási határhajlandóság fogalmát is, amely azt mutatja meg, hogy ha egy egységgel nő a makrogazdasági, illetve az egyén jövedelme, akkor hány egységgel fog nőni a megtakarításra fordított összeg nagysága.

A közgazdaságtan keretében a **megtakarítási függvény** minden várt jövedelemszinthez hozzárendeli a tervezett megtakarítást. Az autonóm megtakarítás a jövedelemtől független (S_0). A **megtakarítási hajlandóság** mutatja meg, hogy egységnyi többletjövedelem mekkora részét kívánják megtakarítani. Ez a megtakarítási függvény meredeksége.

6. számú ábra: A megtakarítási és fogyasztási függvény

Forrás: Ismeretlen szerző, online megosztás alapján (Megtakarítási és fogyasztási függvény 2013)

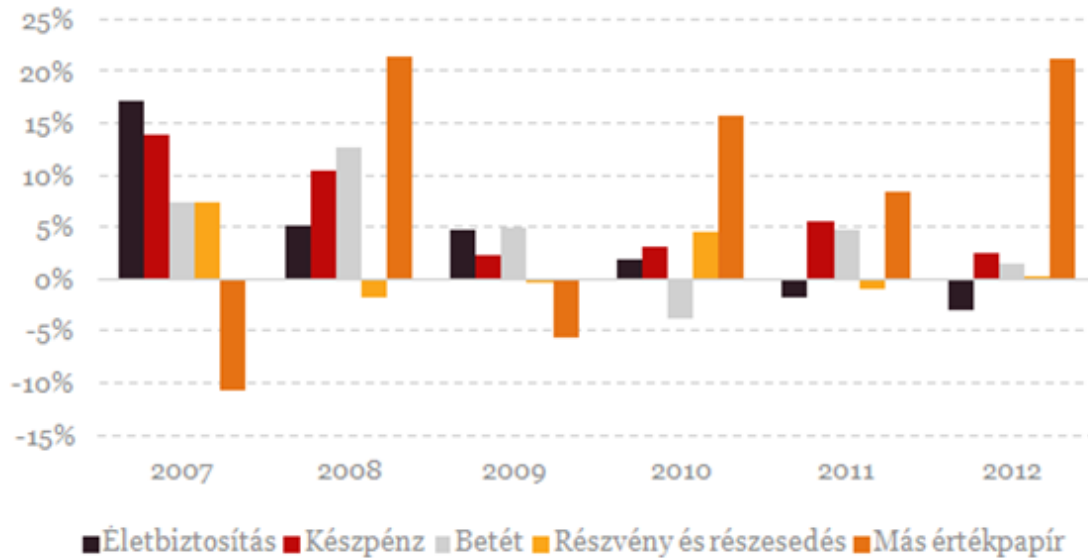
Mi befolyásolja a megtakarítási hajlandóság mértékét? A következő tényezőket említhetjük meg:

- a reáljövedelem nagysága,
- a fogyasztói gondolkodásmód,
- a szociális háló nagysága, ide értve a nyugdíjrendszer, egészségügyi rendszer kiépítését,
- az általános gazdasági helyzet,
- az infláció mértéke,
- a korösszetétel alakulása,
- az adó mértéke, ideértve például az áfa, szja mértékét,
- a hitelek nagysága,
- az adott országra jellemző pénzügyi tudás, pénzügyi kultúra.

3. Nemzetközi összehasonlítás a megtakarítások viszonylatában, a megtakarítási szokásokra ható tényezők

Ebben a fejezetben Magyarország és Ausztria megtakarítási szokásaira ható tényezőket hasonlítom össze.

7. számú ábra: A lakossági megtakarítások alakulása Magyarországon (év/év)

Forrás: *Portfolio.hu* (Bajban az életbiztosítások? - Csúnya számok kerültek elő, 2013) alapján

A 7. számú ábrából leolvasható, hogy az egyes évek folyamán hogyan alakult, változott hazánkban a megtakarítási szokás. Az életbiztosítások állománya 2007-től folyamatosan csökkent, amely annak tudható be, hogy az évezred elején megkötött tízéves futamidejű szerződések lejártak, és újabb befektetéseket pedig nem eszközöltek. A válság utáni első években hazánkban folyamatosan emelkedett a jegybanki alapkamat mértéke, emiatt a készpénzből a bankbetétekbe csoportosult át a megtakarított tőke. Látható az is, hogy a 2009-es évben minden pénzügyi instrumentumba történő befektetés csökkent, ez betudható a bizalomvesztésnek, és ehhez társult még a forint nagymértékű gyengülése az euróval és a svájci frankkal szemben (ezekben a devizákban volt kihelyezve a legtöbb hitel). Az ábra megtévesztően mutatja a részvények és részesedések állományát, mivel ránézésre csökkent a 2007-es évhez képest. Mivel azonban az adatok az előző évi változást mutatják, arra a következtetésre juthatunk, hogy a 2012-es évre ez az érték nőtt. A más értékpapír – állampapírok, kötvények – csoportjába tartozó eszközök volumene nőtt a többi megtakarítási formához képest.

Az alapkamat szintjének csökkenése ugyanakkor jelentősen átrendezte a magyarországi megtakarítási szokásokat, mivel a bankok egyre alacsonyabb szintű kamatot hajlandóak fizetni a lekötött tőkére. A lakosság ezért más megtakarítási formákat kezdett preferálni, például a befektetési alapokat.

A külföldiek meghatározó szerepet töltenek be az állampapírpiacra és a tőzsdei kereskedésben. A befektetési alapok a hitelminősítők hosszú lejáratú devizaadósság besorolását figyelik, és ennek függvényében döntenek arról, hogy a portfóliójukba belekerül-e magyar állampapír vagy különböző magyar befektetési termék. Ez hatást képes gyakorolni a hozamokra alakulására is. 2000-től 2005-ig a Fitch A- kategóriában tartotta hazánk adósság besorolását, majd ez követően a mai napig folyamatosan leminősítette Magyarországot. A külföldi befektetőket nem érte váratlanul a döntés, mivel Közép- és Kelet-Európában több országot is leminősítettek ez idő alatt. A Franklin Templeton Befektetési Alap az utóbbi években folyamatosan vásárolta a magyar állampapírokba, amelyben 6%-os kitettsége van. Ez azt mutatja, hogy a magyar gazdasági környezet alkalmas arra, hogy a befektetéseinket állampapír, részvényekbe fektessük. Jelenleg BB+ kategóriában van hazánk, amely azt valószínűsíti, hogy az állam nem tud eleget tenni fizetési kötelezettségeinek a kedvezőtlen piaci, gazdasági körülményeknek köszönhetően.

2. számú táblázat: Fitch hitelminősítő hosszú lejáratú devizaadósság besorolása

2000		2003		2005		2006		2007		2008	
2000.11.30	A-	2003.07.15	NEGATIV E	2005.12.06	STABL E	2006.09.20	BBB+	2007.11.05	BBB+	2008.11.09	BBB
		2003.07.15	A-	2005.12.06	STABL E					2008.10.15	BBB+
				2005.12.06	BBB+						
				2005.01.12	A-						

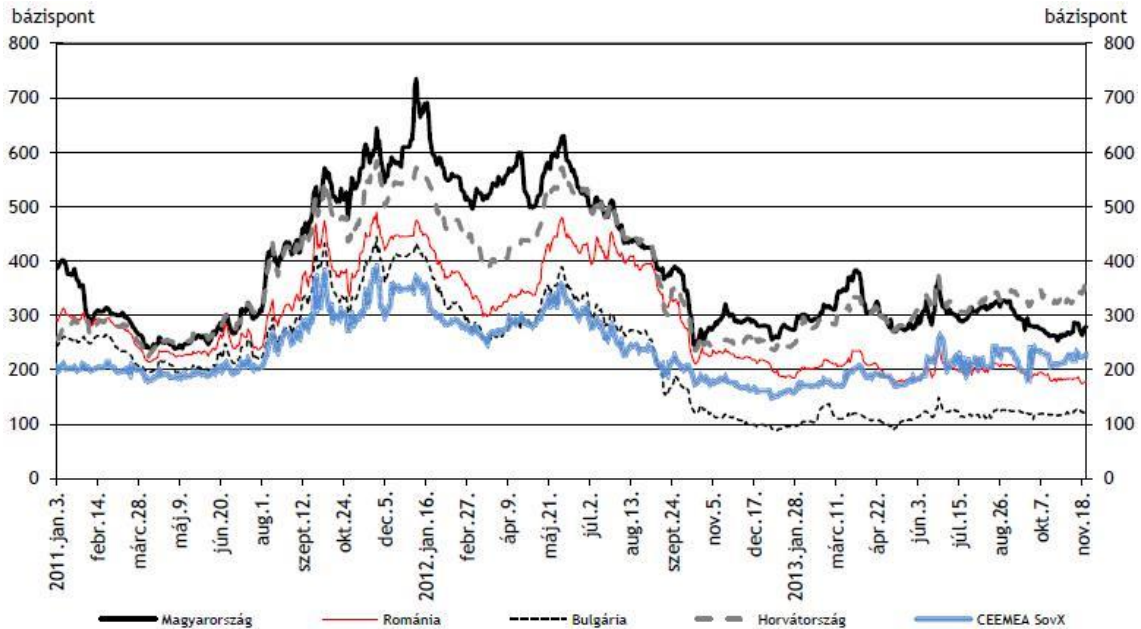
2009		2010		2011		2012		2013	
2009.03.02	BBB	2010.12.23	BBB-	2011.11.23	BBB-	2012.08.17	BB+	2013.11.25	BB+
				2011.06.06	BBB-	2012.07.16	BB+	2013.11.20	BB+
						2012.05.28	NEGATIVE	2013.10.30	BB+
						2012.05.28	BB+	2013.10.24	BB+
						2012.04.26	BB+	2013.10.14	BB+
						2012.02.24	BB+	2013.09.30	BB+
						2012.01.24	BB+	2013.08.30	BB+
						2012.01.06	BB+	2013.07.29	BB+
								2013.07.11	BB+
								2013.06.24	BB+
								2013.05.29	BB+
								2013.05.14	BB+
								2013.03.28	BB+

Forrás: Saját szerkesztés a Countryeconomy.com (Rating: Hungary Credit Rating 2013) alapján

A magyar CDS - Credit Default Swap - ár azt jelenti, hogy egységnyi öt éves tíz millió euró névértékű magyar államkötvényre jelenleg 270 bázispontnál 270 ezer eurós árfolyamon kínálnak államadósság-törlesztési kockázat fedezeti ügyletet (a mi példánkban öt éves, de lehet ennél rövidebb és hosszabb időtáv is). Ez a szám megmutatja, hogy a piac mennyire ítéli kockázatosnak az államot. Minél alacsonyabb ez az érték, annál kisebb biztosítást lehet kötni a határidős piacon az előbb említett államkötvényre, tehát biztonságosabb abban tartani a megtakarításunkat. 2013 novemberében 300 bázispont alatt található ez az érték, ami jó szintnek mondható. 2011 decemberében ugyanakkor a 700-as szintet is elérte a törlesztés leállási kockázat biztosítás. 2011 végén egy euróért 320 forintot adtak, ami rányomta a hatását a gazdasági várakozásokra, a CDS felárakra. Az állampolgárok kiadásai nőttek, a magas árfolyamszint miatt a devizahitel törlesztő részlete csúcsokat döntött. Ez a

megtakarítások csökkenését eredményezte. Az alábbi ábrán látható, hogy a környező országok CDS felára is hasonlóan alakult, közöttük magas a korreláció. Amennyiben a gazdasági kilátások lehetővé teszik a CDS ár alacsonyan tartását, akkor ez előrevetíti a megtakarítások növekedését és a gazdasági helyzet javulását.

8. számú ábra: 5 éves szuverén CDS felárak alakulása feltörekvő európai országokban

Megjegyzés: a CEEMEA SovX a közép-kelet-európai, közel-keleti és afrikai feltörekvő régió 15 leglikvidebb szuverén CDS-éből képzett kompozitindex.

Forrás: MNB.hu (Ábrakészlet 2013) alapján

Az OECD minden évben kimutatást készít arra vonatkozóan, hogy az egyes országokban a gazdasági szereplők milyen megtakarítási hajlandóságot mutatnak. Az OCED egyes gazdasági adatok felhasználásával előrejelzéseket is készít az elkövetkező időszakra. Ennek függvényében láthatjuk a 2014-es évre vonatkozó várakozásokat is.

3. számú táblázat: Jövedelmünk mekkora részét takarítjuk meg havonta?

ország/év	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Magyarország	3,3	2,7	4,8	5,4	5,1	4	4,2	4,7
Ausztria	11,6	11,5	11,2	9,1	7,4	7,7	7,9	7,9
Eu 15	8,9	9,3	10	8,4	7,8	7,2	7,2	6,9

Forrás: Saját szerkesztés az OECD (Household saving rates – forecast 2013) alapján

A táblázat adatai százalékosan kell értelmezni. Példaként vizsgáljuk meg, hogy mit jelent 2013-ban Magyarországon a 4,2%-os érték. Ez a szám azt takarja, hogy a

lakosság jövedelmének ekkora hányadát takarítja meg, fordítja megtakarításokra. Ha valaki például 120 000 Ft-os havi nettó jövedelemmel rendelkezik, akkor ennek a mutatónak a felhasználásával arra következtethetünk, hogy $120\,000 \cdot 2,4\%$ -ot, azaz 2880 forintot takarít meg havonta átlagosan. Megfigyelhető, hogy az osztrákok 2013-ban majdnem dupla ekkora összeget fordítanak megtakarításra.

A vizsgálatba vonjuk bele a bruttó megtakarítási ráta alakulását is. A bruttó megtakarítási ráta a háztartások adott évi megtakarításának és a rendelkezésre álló jövedelemnek a hányadosa. A rendelkezésre álló jövedelem pedig a gazdasági szereplők által végső felhasználásra, fogyasztásra és felhalmozásra fordítható jövedelme.

4. számú táblázat: A bruttó megtakarítási ráta alakulása 2007-2012 között

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Magyarország	8,43	8	10,19	10,81	10,7	7,43
Ausztria	16,33	16,31	16,11	13,98	12,03	12,62
Eu -27	10,83	11,09	13,25	11,86	11,18	10,95

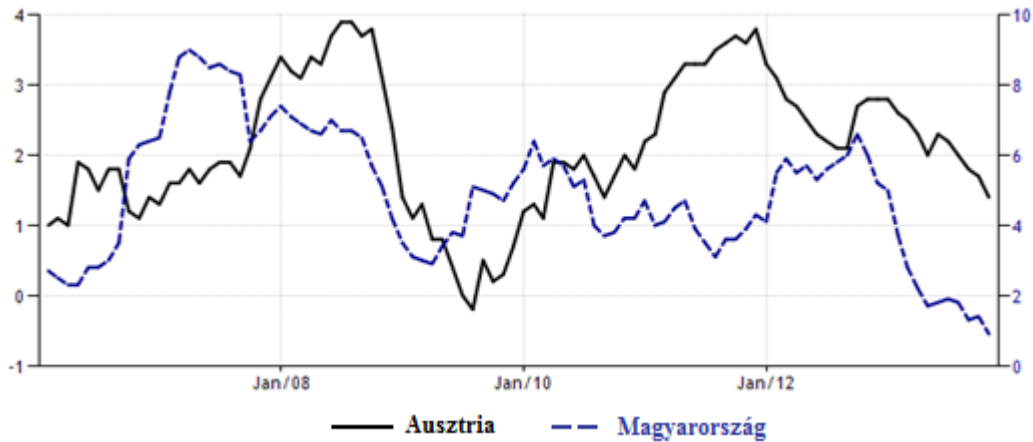
Forrás: KSH (Bruttó háztartási megtakarítás 2013) alapján saját szerkesztés

Megállapítottam, hogy míg mi magyarok az uniós átlaghoz képest alacsony megtakarítási hányaddal rendelkezünk, addig Ausztria az átlag feletti mutatókkal rendelkezik. Milyen okokra vezethető vissza, hogy ilyen elmaradottak vagyunk a szomszédos országhoz képest?

Azért, hogy erre a kérdésre érdemi választ kapjunk, számos tényezőt kell megvizsgálni, amely a két mutató értékét befolyásolja. Ilyen például a reáljövedelem, a szociális háló, az infláció mértéke, a korfa alakulása, az adók mértéke, a hitelek nagysága, a pénzügyi kultúra, a demográfiai adatok, az alapkamat mértéke. Ezeket a faktorokat makrogazdasági tényezőknek nevezzük. Azt érdemes megjegyezni, hogy egy-egy tényező alakulásából nem lehet messzemenő következtetéseket levonni, fontos több tényező együttes vizsgálata is.

3.1. Infláció

9. számú ábra: Az infláció alakulása

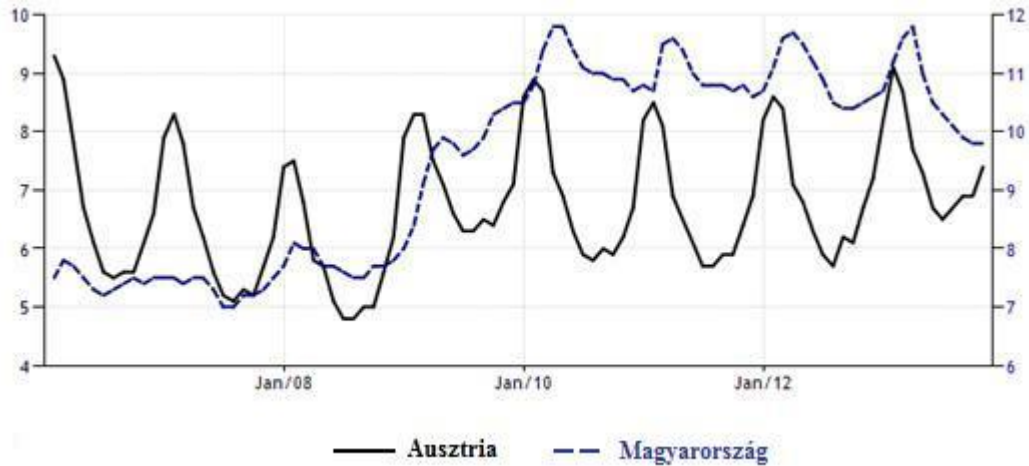
Forrás: Tradingeconomics (Inflation CPI 2013) alapján

Az infláció magas mértéke a megtakarítási szokásokra negatív hatást gyakorol. Ennek magyarázata, hogy a növekvő árak révén a háztartások felélik az addig megtakarított, befektetett pénzüket, és amire szükségük van, azt mielőbb megvásárolják, hiszen tartanak attól, hogy az adott terméket később magasabb árszinten tudják megszerezni. A 2007-2008 közötti időszakban a növekvő inflációs ráta mellett alacsony megtakarítás képződött hazánkban. Ausztria esetében is igaz az összefüggés, hiszen 2008-2010 között, amikor a legalacsonyabb volt az infláció értéke, akkor mindkét mutató a legmagasabb értéket érte el. A 2013-as év alacsony inflációs rátája miatt pénzünk értéke az elmúlt időszakhoz képest alacsonyabb mértékben romlik, így az elért hozamok nagyobb mértékben járulnak hozzá pénzünk gyarapodásához. A 2014-es várakozási adat is azt sejteti, hogy az infláció csökkenése révén hazánkban a mutató értéke növekedni fog az előrejelzett 4,7 százalékra.

3.2. Munkanélküliségi ráta

10. számú ábra: Munkanélküliségi ráta alakulása

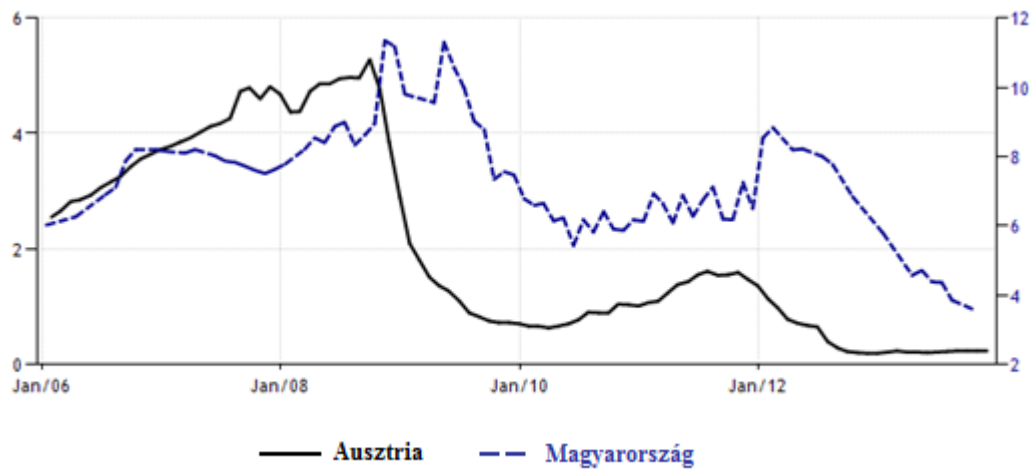

Forrás: Tradingeconomics (Unemployment rate 2013) alapján

A munkanélküliség kedvezőtlen befolyást gyakorol a megtakarítások alakulására, hiszen aki nem rendelkezik rendszeres jövedelemmel, az nehezen tud félretenni, megtakarítani. Minél magasabb az adott országban a munkanélküliségi ráta, annál alacsonyabb a megtakarítások értéke, mivel a munkanélküliek nem, vagy csak kis mértékben tudnak megtakarítani. A 2008-as év végére hazánk térségében jelentősen megemelkedett a munkanélküliségi ráta. Ez azonban jelen esetben mégsem hozható összefüggésbe egyértelműen a megtakarítások alakulásával, mivel ezen időszak alatt Magyarországon emelkedést mutat a megtakarítási ráta, ugyanakkor Ausztriában csökkenés figyelhető meg a mutató értékében. Az elmúlt két évben hazánkban csökkent a munkanélküliségi ráta, míg Ausztriában emelkedett (az utolsó három „hullám” alapján észrevehető, hogy átlagban nőtt ez a ráta).

3.3. Alapkamat

11. számú ábra: Az alapkamat alakulása

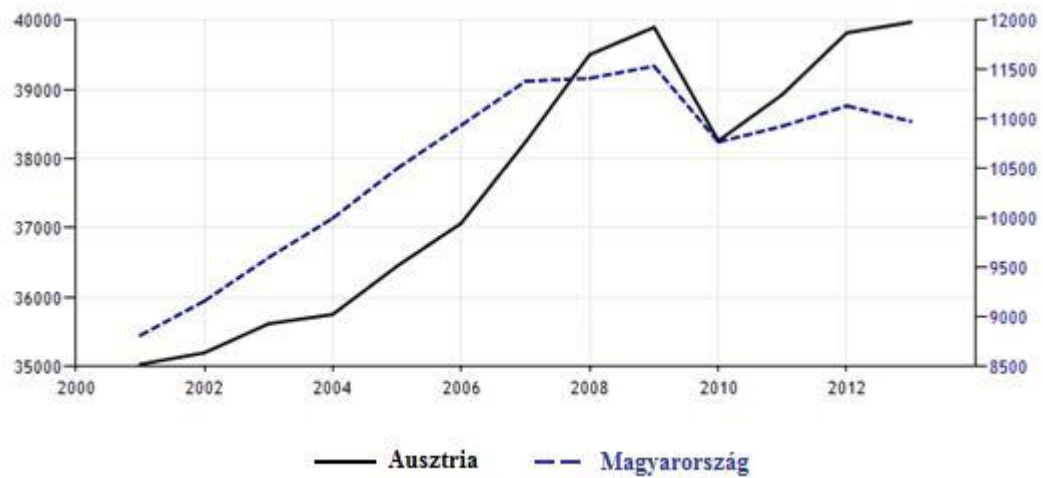

Forrás: Tradingeconomics (Interbank rate 2013) alapján

Az alapkamat összehasonlítása azért nehéz feladat, mert míg hazánknak saját fizetőeszköze van, addig Ausztria eurót használ. Amíg nálunk az MNB határozza meg a kamat szintjét, így könnyen be tud avatkozni monetáris eszközökkel a gazdaságba, addig a szomszédos országban az EKB (Európai Központi Bank) dönt az alapkamat alakulásáról. A 2010-2012 közötti időszakban mindkét központi bank növelte az adott alapkamat mértékét, de ez nem tudta jelentős mértékben befolyásolni a megtakarítások összértékét. 2013-ban az alapkamat 0,25% az euró zónában, hazánkban pedig 3,00%. Mindkét államban a lakosság ennek tudatában a megtakarításaikat, befektetéseiket igyekeznek áthelyezni mindkét országban befektetési alapokba, aranyba, részvényekbe, annak reményében, hogy az említett megtakarítási eszközökben nagyobb hozamot tudnak realizálni.

3.4. GDP alakulása

12. számú ábra: Az egy főre jutó GDP alakulása (dollárban)

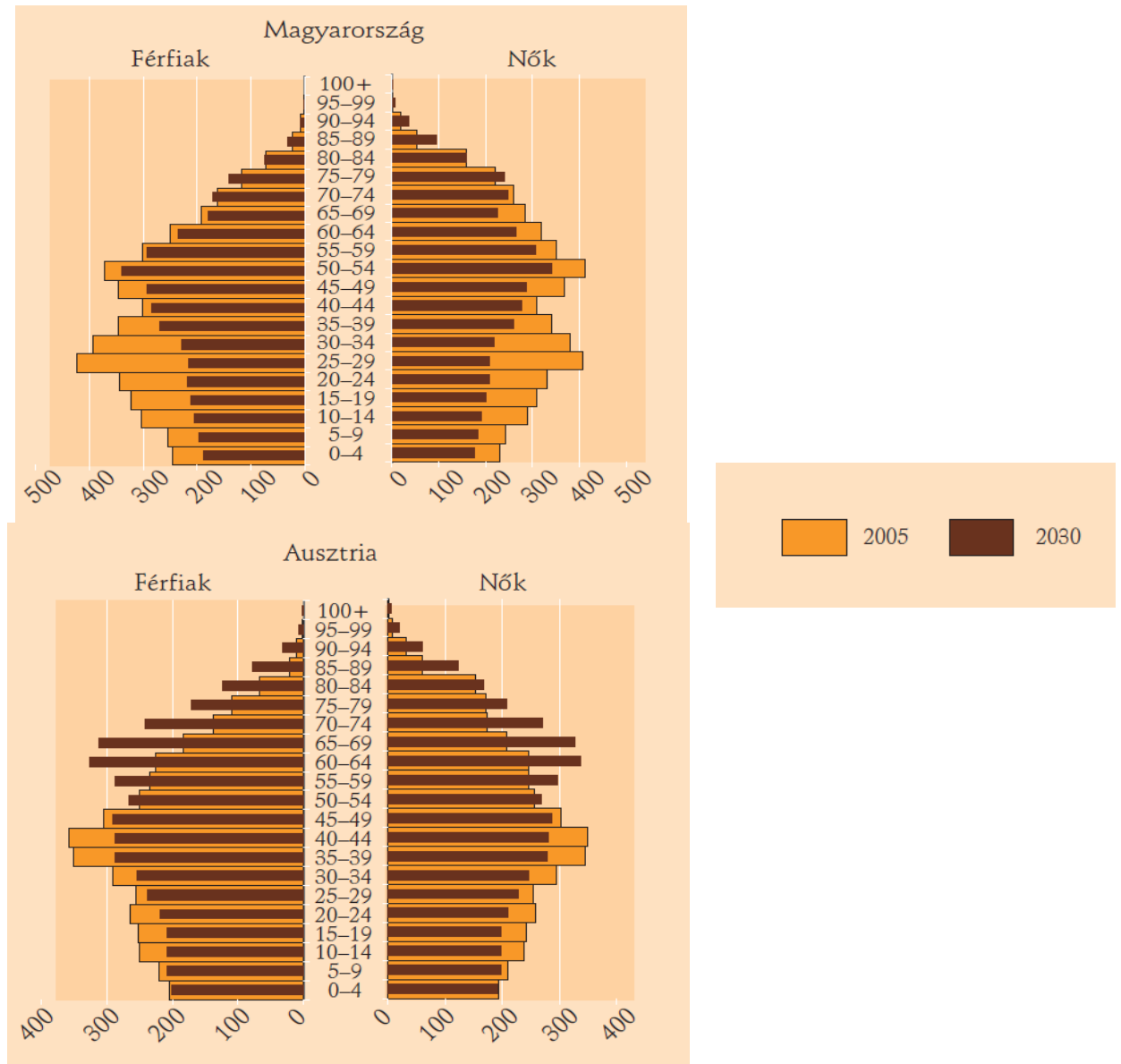

Forrás: Tradingeconomics (GDP per capita 2013) alapján

Az egy főre jutó GDP azért fontos adat, mert a megtakarítás a GDP-ből el nem költött részt is jelenti. Az ábrán dollárban szerepelnek az adatok, így könnyebben össze tudjuk hasonlítani a két országot. Míg Ausztria már a 2008-as szint fölött van, addig Magyarországon csökkent az egy főre jutó GDP a válság kirobbanása óta. Ebből az adatból tudunk a legjobb következtetést levonni abból, hogy miért olyan alacsony a megtakarítási rátánk mind Ausztriához képest, mind az EU-s átlaghoz képest. A többi vizsgált adathoz hasonlóan ennél a mutatónál is a legnagyobb változás a 2008-as évhez köthető. A szomszédos országban az egy főre jutó GDP értéke javulást mutat, ennek köszönhetően magasabb értékű megtakarítási rátával rendelkeznek.

3.5. Korösszetétel

13. számú ábra: A korösszetétel alakulása Magyarországon és Ausztriában. 2005 és 2030

Forrás: Demografia.hu (A népesség szerkezete és jövője, 2009) alapján

A korösszetétel alakulása alapján az mondható el, hogy ahol nagyobb az idősebb korosztály aránya, ott a megtakarítások értéke alacsonyabb szintet mutat. Ennek valószínűleg az az indoka, hogy az idősebb korosztálynak már nincs oka arra, hogy nagy pénzüsszeget halmozzon fel. A két állam korfája hasonlóságot mutat. A különbség abban látszik, hogy az előrejelzések szerint Magyarországon az évek folyamán a fiatalok aránya jelentős mértékben csökkenést fog mutatni. Ausztriában is az

időskorúak száma nagymértékben emelkedik az előrejelzések alapján, így mindkét országban nagyobb szerephez kell, hogy jusson az öngondoskodás.

3.6. Reáljövedelem

A reáljövedelem nagysága jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy a megtakarítások alakulását jelző mutató értéke milyen irányba mozdul. Az általános vélemény az, hogy egy olyan országban, ahol a nettó jövedelem reálértéke magas, ott a megtakarítások mértéke is jelentős szintű. Azonban ez az állítás nem teljesen helytálló, hiszen sokszor olyan állam lakói raknak többet félre, akik alacsonyabb jövedelemmel rendelkeznek. Az alacsony szintű pénzügyi megtakarítás egyik fő indoka hazánkban az, hogy a jövedelmek alacsonyabb mértékben nőttek, mint ahogyan az egyes termékek árai emelkedtek, ennek révén jövedelmünk jelentősebb részét fogyasztásra költjük el. Mivel Ausztria vonatkozásában nem találtam publikus adatot, ezért e tényező alapján nem tudtam a két országot összehasonlítani.

A makrogazdasági tényezők mellett azonban megjelennek olyan faktorok is, amelyek országonként, vagy akár háztartásonként jelentős változást mutathatnak. Ezek a tényezők nem, vagy nehezen mérhető jellemzők. Ilyen a fogyasztói gondolkodásmód, az, hogy mennyire vagyunk optimisták, vagy éppen pesszimisták, illetve mennyire becsüljük meg a havi keresetünket, miként ítéljük meg a piaci helyzetet, milyen szokások befolyásolják pénzügyi gondolkodásmódunkat stb.

4. A kockázat

A kockázattal az élet minden területén találkozunk. Minden tudatos döntésünket kockázat kíséri, vagyis nem tudhatjuk biztosan, hogy az adott döntésünket a jövőre vonatkozóan helyesen hozzuk-e meg. Ebből adódóan elmondhatjuk, hogy a kockázat valamilyen bizonytalansággal társul. Minél bizonytalanabbak vagyunk valamely döntés meghozatala előtt, annál nagyobb mértékű kockázat fog az adott döntéshez társulni.

4.1. Kockázat fogalma, jellemzői

A szakirodalomban a kockázat fogalmára számos definíciót találhatunk, attól függően, hogy a kockázat mely típusát vizsgáljuk. Kockázatnak tekintünk minden olyan eseményt, cselekvést, döntést, amelynek nem tudjuk előre a kimenetét, és valamilyen kedvezőtlen, néhány esetben kedvező hatást is vonhat maga után. Ilyen kedvezőtlen hatás például kár, veszteség, katasztrófa bekövetkezése. Általánosságban azt mondhatjuk, hogy a kockázat bizonytalanságot, valamely cél el nem érésének veszélyét jelenti. A mindennapi életben a kockázat jelentése valamilyen kedvezőtlen esemény bekövetkezésének lehetősége.

A pénzügyben használt kockázat jelentése elhatárolódik a hétköznapi értelmezéstől, hiszen pénzügyi kockázat alatt azt értjük, hogy nem lehetünk biztosak abban, hogy az elkövetkezendő időben mekkora hozamot fogunk elérni. Ez jelentheti azt is, hogy a tervezettnél jobb eredményt, hozamot vagyunk képesek elérni, és jelentheti azt is, hogy a tervezettnél rosszabb eredményt tudunk realizálni. Ennek következtében a kockázat nem csupán negatív tényezőként van jelen a pénzügyben. A pénzügyi kockázat nagysága függ a kamatlábak nagyságától, árfolyamoktól, a volatilitástól, a hozamok ingadozásától.

14. számú ábra: A pénzügyi kockázatok főbb típusai

Forrás: saját szerkesztés alapján

Tekintsük át a pénzügyi kockázat típusainak főbb jellemzőit!

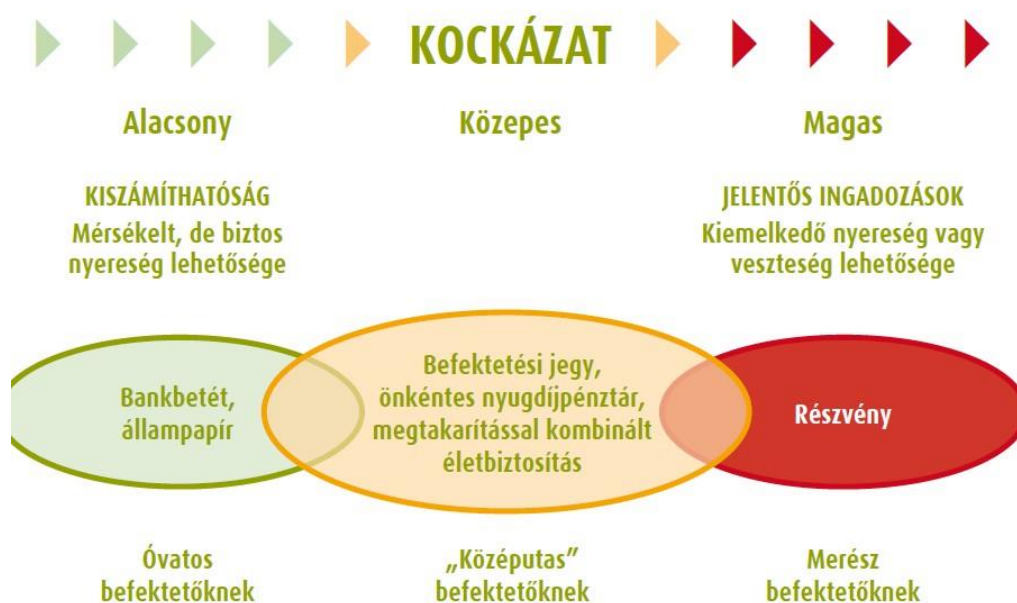
- **Árfolyamkockázat:** a forintban kifejezett deviza/valuta árfolyamának változásából, ingadozásából adódik.
- **Hitelkockázat:** annak veszélye, hogy a szerződést kötő felek nem akarnak, vagy éppen nem tudnak eleget tenni a szerződésben vállalt kötelezettségeikért. Ez akkor is felmerülhet, ha valamely hitelminősítő intézet egyes adósokat visszaminősít, ezáltal a kötelezettségük piaci értéke romlik.
- **Jogi kockázattal** akkor kell számolnunk, amikor a feleknek nincs felhatalmazásuk arra, hogy egy bizonyos tranzakcióban részt vegyenek.
- **Működési kockázat** esetén arra kell gondolnunk, hogy felmerülhet annak az esélye, hogy valamilyen információs rendszer hibája miatt, emberi hiba, elemi kár végett a szükséges rendszer nem megfelelően, vagy egyáltalán nem működik. Ez maga után vonhatja a hitel- és likviditási kockázat megjelenését.

Az egyes megtakarítási formáknál más-más kockázat merülhet fel, vagy ezek valamilyen kombinációjával kell számolnunk.

4.2. Kockázatvállalási hajlandóság

A megtakarítási döntés meghozatala során mérlegelnünk kell saját kockázatvállalási hajlandóságunkat. A kockázatvállalási hajlandóság a megtakarítások esetében azt mutatja meg, hogy jövedelmünk mekkora részét vagyunk hajlandóak kockáztatni adott hozam elérése érdekében.

15. számú ábra: A megtakarítói kockázatviselés

Forrás: Konnyuhitel.hu (Megtakarítói kockázat, 2013) alapján

A kockázatvállalási hajlandóság egyénenként változhat, és három fő csoportba oszthatjuk ez alapján a megtakarítókat: kockázatvállaló, kockázatkerülő és kockázatsemleges besorolás. Bár ez a csoportosítás leegyszerűsíti a dolgokat, és ebből adódóan az a hátránya, hogy nem tudjuk egyértelműen azonosítani azt, ha a kockázatvállalók körében is van olyan személy, aki kevésbé kockázatvállaló és van, aki jelentős kockázatvállaló, ugyanez a helyzet a kockázatkerülő egyéneknél is. Ezt mutatják az egyes halmazok esetében a közös részek. A **kockázatkerülő megtakarítók** csoportjába az az egyén tartozik, aki pénzét szereti biztonságos pénzügyi termékekben elhelyezni. Számára a biztonság az elsődleges szempont a megtakarítási, befektetési döntés meghozatala során, ezért hajlandó lemondani a magasabb hozam elérésének lehetőségéről. A kiszámíthatóság számára jelentős prioritást jelent. Olyan instrumentumot részesít előnyben, amely kamathozamot biztosít. A számára javasolt pénzügyi termékek például állampapír, bankbetét, garantált befektetési konstrukciók. Általában pénzét több megtakarítási forma között megosztja. A „**középutas befektető**” vagy más néven az egyensúlyra törekvő befektető célja elfogadható kockázat mellett magas hozam elérése. Elfogadja annak az esélyét, hogy a megtakarítás értéke hol kisebb, hol nagyobb mértékben ingadozik. A leginkább megfelelő instrumentum számára például a befektetési jegy, az önkéntes nyugdíjpénztár, a megtakarítással

kombinált életbiztosítás. A merész, hozamorientált befektető az, aki hajlandó bizonytalan hozamú megtakarítási formát választani, és ezzel hajlandó jövedelmét kockáztatni. Számára az elsődleges szempont a magas hozam elérése. Az árfolyammozgásra nem kockázatként, hanem lehetőségként tekint. Éppen ezért előnyben részesítheti az óvatos befektetővel szemben a részvényt.

16. számú ábra: A kockázatvállalási hajlandóságot befolyásoló tényezők csoportjai

Forrás: saját szerkesztés alapján

A kockázatvállalási hajlandóság egyrészt a szubjektív, másrészt az objektív tényezőktől függ. Az **objektív faktorok** közé olyan tényezőt sorolunk, amelyek a döntéshozó személyiségétől nem függenek. Ezek olyan kérdésekből fakadnak, amelyeket a megtakarítási döntésünk meghozatala előtt érdemes megválaszolni:

- Milyen időtávban gondolkodunk a megtakarításunk esetén?
- Mekkora jövedelemmel rendelkezünk?
- Van-e egyéb rendszeres havi bevételünk?
- Jövedelmünk mekkora részét kívánjuk megtakarítani?
- Havonta azonos összeget tudunk-e megtakarítani?
- Milyen célra kívánjuk felhasználni a megtakarításunkat?
- Milyen anyagi körülményekkel rendelkezünk?
- Mekkora az elvárt hozam szintje?

A kockázatvállalási hajlandóság másik fontos befolyásolója a **szubjektív tényezők** összessége. Ebbe a körbe olyan faktorok tartoznak, amelyek az egyén pszichológiai alkatától, személyiségétől függenek. Tehát ezek a tényezők egyénenként változhatnak:

- vérmérséklet,

- élethelyzet,
- valamely megtakarítási forma iránti bizalom,
- motiváció,
- jövőre vonatkozó várakozás,
- megtakarításra, pénzügyi ismeretekre vonatkozó tudás, ismeret,
- személyes kapcsolat,
- partner/család hatása,
- saját/ismerős tapasztalata,
- saját sikerek/kudarok.

4.3. A hozam és a kockázat kapcsolata

A hozam és a kockázat szoros összefüggésben áll egymással. Ez az összefüggés abból adódik, hogy minél nagyobb az egyén kockázatvállalási hajlandósága, annál nagyobb az esélye arra, hogy magasabb lesz a várható nyeresége, viszont ez annak az esélyét is magában hordozza, hogy a megtakarítás, befektetés futamidejének lejártakor kevesebb összeget kapunk vissza, mint amelyet befektettünk. Ez azt jelenti, hogy minél magasabb kockázatot hordoz magában egy befektetési forma, annál nagyobb a várható hozam. A várható hozam azt mutatja meg, hogy egy adott megtakarítási, befektetési lehetőségtől, hosszú távon, éves átlagban milyen mértékű jövedelemre számíthatunk. A kockázatosabb megtakarítási formák erősebben ki vannak téve véletlen hatásoknak, eseményeknek, mint az alacsonyabb kockázatú eszközök. Egy befektetési, megtakarítási döntést csupán a hozamok ismeretében nem lehet meghozni, fontos, hogy felmérjük az adott termék kockázatát is. A két adatot összefésülve tudunk értékelhető információhoz jutni. Sokszor azok az egyének, akik nem rendelkeznek kellő pénzügyi ismerettel, döntésüket egy adott termék éves hozama alapján hozzák meg. Azt, hogy a megtakarítók milyen mértékű hozamra számíthatnak, függ a pénz időértékétől, az infláció mértékétől, az adott pénzügyi eszköz kockázatától. A kockázatból eredő bizonytalanságért cserébe a megtakarítók többelhozamot várnak el. Ezt **kockázati prémiumnak** nevezzük. Tehát a kockázati prémium a megtakarítási lehetőség kockázataért nyújt kompenzációt. A magasabb mértékű kockázat magasabb prémiummal jár.

Azt a befektetést, megtakarítást tekintjük kockázatosabbnak, melynek hozama bizonytalanabb, vagyis melynek hozama szélesebb intervallum között képes mozogni. A kockázatmentes megtakarítás azt jelenti, hogy semmilyen kockázatot nem hordoz magában, és már a megtakarítás pillanatában tisztában vagyunk azzal, hogy mekkora összeget fogunk realizálni a megtakarítási periódus végén. Két lényeges dolgot fontos tudni: egyrészt, hogy a kockázatmentes megtakarítási, befektetési forma is hordoz magában minimális kockázatot, másrészt a kockázatmentes megtakarítás esetében csak akkor van lehetőség az előre ígért hozam realizálására, ha azt a lejáratig megtartjuk.

Az előzőkből kiderült, hogy az időtáv hatása jelentősen befolyásolja az egyes megtakarítási, befektetési konstrukciók kockázatát és hozamát. Amennyiben megtakarítási időszakunk esetében hosszú távon gondolkodunk, lehetőségünk van a negatív hozam, veszteség kivédésére. Minél nagyobb időtávot, futamidőt ölel fel egy adott instrumentum, annál kevesebb kockázattal kell számolnunk, nem kell félni a rövid távon jelentkező értékingadozásoktól. Ennek következtében magasabb hozamszintben reménykedhetünk. Még a fix kamatozású termékek esetében is megjelenik a futamidő hosszának fontossága, amely révén a várható hozamok számunkra kedvezőbb feltételek mellett fognak alakulni.

4.4. Az egyes megtakarítási formák kockázata

Az alábbiakban az egyes megtakarítási formákat jellemzem a kockázatoságukra vonatkozó főbb jellemzők mentén.

Állampapír: általánosan a kockázatmentes megtakarítási formák közé soroljuk, hiszen a névérték és a kamat megfizetését az állam garantálja. Ha jobban belegondolunk, nyilvánvalóvá válik, hogy némi kockázatot rejt magában, hiszen egy államcsőd vagy katonai puccs esetén az állam fizetőképtelenné válik, ennek következtében nem tud eleget tenni annak, hogy az állampapírokból adódó tartozását kifizesse. Abban az esetben, ha a megtakarító a lejárat előtt megvált az állampapírtól, akkor csak az eladás pillanatában esedékes állampapír-piaci hozamszinten tudja azt értékesíteni, amelyen vesztesége és nyeresége egyaránt képződhet. Minél hosszabb futamidejű egy állampapír, annál nagyobb kockázatot hordoz magában. Piaci kockázata abból adódik, hogy a lejáratidőn belül a piaci ára bármikor változhat.

Befektetési alapjegy: kockázatosága abból adódik, hogy nem tudni előre, hogy a befektető mikor és mennyi hozamot tud elérni az instrumentummal, kivételt képez ez alól a garantált hozamú befektetési alap. A kockázat mértéke pedig attól függ, milyen eszközöket tartalmaz az adott alap. Minél magasabb benne a kockázatmentes eszközök aránya, annál alacsonyabb az adott alap kockázata. Például egy részvény befektetési alap sokkal kockázatosabb, mint egy kötvény alap. Két hasonló teljesítményű alap közül annak magasabb a kockázata, amelyiknek az értéke nagyobb mértékben ingadozik.

Bankbetét: az állampapírok mellett ez az egyik legalacsonyabb kockázatú megtakarítási forma, de akárcsak az állampapírokban, a bankbetétekben is rejlik némi kockázat. Ebben az esetben a bank szavatolja a kamat megfizetését, de egy bankcsőd fizetőképtelenné tudja tenni a bankokat, amely révén a bank befagyaszthatja a bankbetéteket. A másik kockázat a pénzromlásból adódik, mivel minél magasabb mértékű az infláció annál kevesebbet fog érni a pénzünk. (A devizabetéteket nem tartjuk kockázatmentes megtakarítási formák közé az árfolyamkockázat végett.)

Abban az esetben, ha devizában szeretnénk tartani a megtakarított pénzünket, az árfolyamkockázat lesz a legnagyobb ellenségünk. A fő kérdés az, hogy a megtakarítás kezdetekor mekkora az eladási árfolyam, illetve hogy visszaváltáskor mekkora a vételi árfolyam. A két árfolyam különbsége fogja meghatározni, hogy nyereséget vagy veszteséget fogunk elérni. Akkor fogunk árfolyamnyereséget realizálni, ha a forint gyengült ahhoz a devizához képest, amelyben a megtakarított pénzünket tartottuk, mivel ebben az esetben többet ér forintban ugyanaz a pénzünk. Ellenkező esetben árfolyamvesztésről beszélünk, hiszen a forint erősödik, és ugyanaz a pénzünk kevesebbet fog érni forintban, mint az adott devizában. A forint erősödéséhez vezethet például a jegybanki intervenció.

Fizikai arany: évek óta javasolt megtakarítási forma, mivel értékálló, korlátozott mennyiségben van jelen a piacon és likvid. Árfolyama folyamatosan változik, de védelmet nyújt az inflációval szemben. Kockázata leginkább abból adódik, hogy nem tartalmaz mögöttes értéket, nincs kamatfizetés, ugyanakkor nem áll mögötte jövőbeni kifizetés. Értékét az iránta tanúsított bizalom befolyásolja, ennél fogva ha megrendül iránta a bizalom, az ára csökkenésnek indul. Ennek fordított változata is igaz, tehát ha megnő iránta a bizalom, az árak jelentős emelkedésnek indulnak.

Ingatlanbefektetés: kockázatosságát a kereslet-kínálat változása befolyásolja. Továbbá kockázatot jelent az is, hogy nehéz értékesíteni az ingatlant, főleg a válság után esett vissza irántuk a kereslet. A frekventált helyen lévő ingatlanokat könnyebb bérebe adni. Értékelése azért bizonytalan, mivel az ingatlanok esetében nincs másodlagos piac, amely teljesen megbízható árfolyamokkal tudna szolgálni.

Lakáskassza, nyugdíj elő-takarékosági számla: gyakorlatilag kockázatmentesek, akárcsak a bankbetétek, államilag támogatott megtakarítási formák Legfőbb kockázatát a politikai kockázat jelenti, amely azzal járhat, hogy megváltozik a támogatás mértéke. Ilyen politikai kockázat például a háború vagy a katonai puccs negatív hatása.

A részvényeket tarthatjuk a legkockázatosabb megtakarítási formának. A részvényekből származó kockázatokat két nagy csoportja oszthatjuk: egyrészt egyedi kockázatra, másrészt piaci kockázatra. Az egyedi kockázat olyan tényezőkből tevődik össze, amely az adott vállalatra jellemzőek pl.: eladósodottság, a vállalatvezetés színvonala. Ezek a kockázatok mérsékelhetők a vezetők segítségével. A piaci kockázat a gazdaság általános jellemzőiből adódik, amelyeket a vállalat nem tud befolyásolni. Ilyen például az infláció mértéke.

A kötvényekből fakadó kockázatokat két részre oszthatjuk. Beszélhetünk vissza nem fizetési kockázatról, amely akkor keletkezik, ha a kibocsátó a futamidő leteltével nem tesz eleget a kötelezettségének, tehát nem fizeti vissza a névértéknek, illetve az előre meghatározott kamatnak megfelelő összeget. Ez jellemzően az adós (kibocsátó) pénzügyi stabilitásától függ. Ez a kockázat elsősorban a vállalati kötvényekre jellemző, míg az állami, önkormányzati kötvények esetében alacsony a felmerülés lehetősége. A kötvények esetében árfolyam kockázattal is számolnia kell a befektetőnek, amely az áruk ingadozásából ered.

Tartós befektetési számla esetén annak a lehetőségével kell számolni, hogy a lejáratú idő közben a kamatszint a megtakarító számára kedvezőtlenül megemelkedik, miközben a megtakarító a korábbi, alacsonyabb kamatozású betétben tartja a pénzét. Tehát a kamat változásából ered ebben az esetben kockázat.

A megtakarítással kombinált életbiztosítás kockázata attól függően alakul, hogy milyen befektetési alap társul az életbiztosításhoz, amelyhez magas költségek társulnak. Arra is

tekintettel kell lennünk, ha a futamidő lejárt előtt meg szeretnénk szüntetni ezt az instrumentumot, akkor a befizetett összeg jelentős részét elveszthetjük.

4.5. A kockázat mérséklése

Annak érdekében, hogy a megtakarítási periódus során, minél alacsonyabb mértékű kockázatot kelljen vállalni, lehetőség van a kockázat mérséklésére. Ennek megvalósítására a **diverzifikáció** nyújt segítséget. A diverzifikáció szó jelentése megosztás, amely a megtakarítás során a kockázat mérséklését vonja maga után. Célja, a kockázat megosztása révén a lehetséges veszteségek csökkentése, mégpedig úgy, hogy pénzünket nem egyetlen megtakarítási, befektetési termékben tartjuk, hanem a megtakarításra fordított pénzünket különböző pénzügyi instrumentumok valamilyen ötvözetébe fektetjük. Ha a megtakarítás során élünk a kockázatmegosztás lehetőségével, akkor egy negatív hatás bekövetkezése nem fogja a teljes portfólióra rányomni a bélyegét, hiszen csak egyes elemeire fog hátrányos hatást gyakorolni. Általánosságban elmondható tehát, minél több megtakarítási, befektetési forma között osztjuk szét a vagyonunkat, az így kialakított portfóliónk annál diverzifikáltabb, és annál kisebb kockázattal kell számolnunk. A diverzifikációnak azonban két hátránya is jelentkezhet a megtakarítási periódus során:

- Az egyik, ha túl sok eszközt szerepeltetünk a portfóliónkban, az nagyfokú odafigyelést igényel. Ez azok számára valósítható meg, akik jártasak a pénzügy világában.
- A másik negatív hatás, ha a portfóliónkban szereplő egyik megtakarítási, befektetési formával jelentős hozamot tudunk realizálni, akkor a diverzifikációval kevesebb hozamra tudunk szert tenni, mintha csak egy megtakarítási, befektetési lehetőségbe helyeztük volna el a pénzünket.

A diverzifikáció nem csupán azt jelenti, hogy többféle megtakarítási, befektetési lehetőséget szerepeltetünk a portfólióban. Élhetünk annak lehetőségével, hogy több iparágba fektetjük a pénzünket, más-más kibocsátó által meghirdetett megtakarítási formát választunk, vagy választhatjuk azt is, hogy eltérő futamidejű eszközöket részesítünk előnyben.

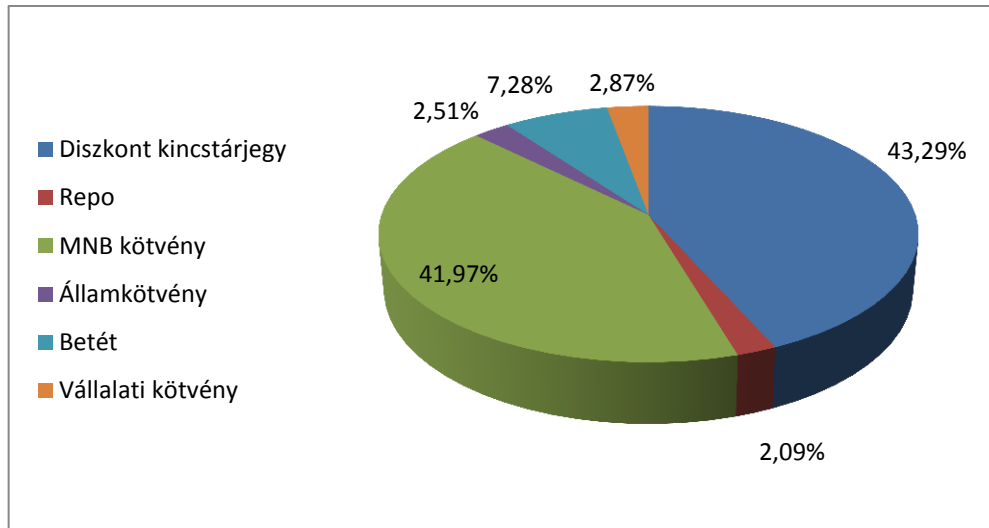
A megtakarítónak az alábbi kérdések megválaszolásával kell a diverzifikáció lehetőségét megtervezni:

- Mekkora tőkét kíván megtakarítani, befektetni?
- Mekkora a kockázatvállalási hajlandósága?
- Milyen futamidejű megtakarítási formákban gondolkodik?
- Milyen devizanemben kívánja a hozamot realizálni?

A gyakorlatban találunk olyan befektetési termékeket is, amelyek már önmagukban megfelelnek a diverzifikáció követelményeinek. Ezek a befektetési alapok befektetési jegyei. Ez az instrumentum fajtájától függően tartalmazhat részvényt, kötvényt, származtatott termékeket, diszkontkincstárjegyet, vagy ezeknek valamilyen kombinációját. Meg kell jegyezni, hogy ettől függetlenül ezek a termékek is hordoznak magukban kockázatot. A befektetési jegyek vásárlásával már alacsonyabb befektetési összeggel is egy jól diverzifikált portfólióhoz juthatunk. Míg, ha csupán részvényekbe helyeznénk el a befektetésre szánt jövedelmünket, hogy az megfelelően diverzifikált legyen mélyen a zsebünkbe kellene nyúlnunk.

Az alábbiakban néhány példát mutatok, hogy a diverzifikáció hogyan valósul meg a gyakorlatban.

17. számú ábra: Budapest Pénzpiaci Tőkevédett Alap portfóliójának összetétele

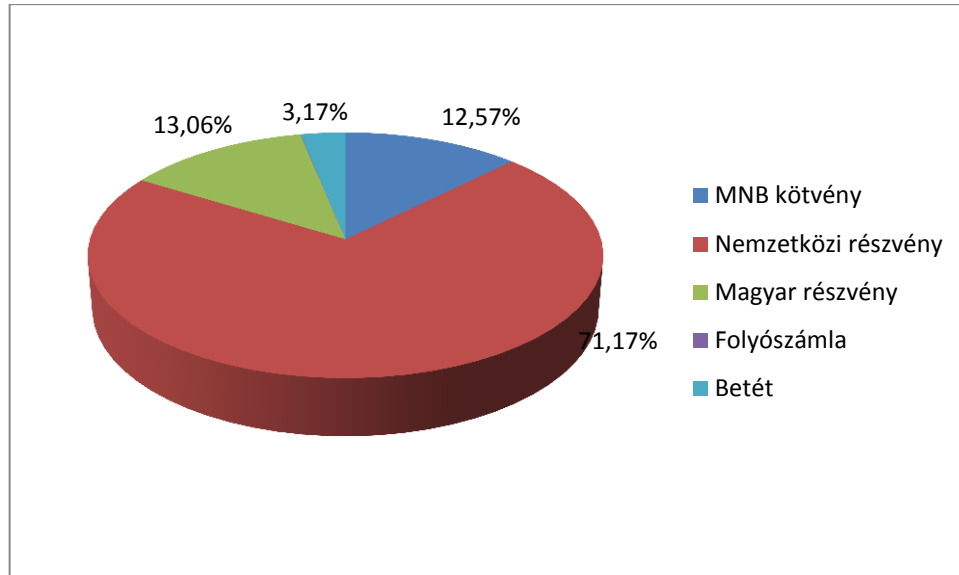

Forrás: Saját szerkesztés Budapest Bank (Befektetési alapok, 2013) alapján

A Budapest Pénzpiaci Tőkevédett Alap portfóliójának összetételéből láthatjuk, hogy célpiacként az óvatos, biztonságra törekvő befektetőket célozza meg. Ezt bizonyítja, hogy túlsúlyban szerepel benne az MNB kötvény, illetve a diszkontkincstárjegy és a betét. Nem tartalmaz viszont magas bizonytalansággal járó pénzügyi eszközt. A

kockázatmentesség, alacsony kockázat mellett, azonban alacsony hozamot ígér. Az Alap 2012-ben elért éves hozama 5,00% volt. 2008-ban ez az érték 6,14%-ot 2009-ben 7,41%-ot tett ki, tehát a válság nem nyomta rá a hozamra negatív hatását.

18. számú ábra: GE Money Közép-Európai Részvény Alap HUF Sorozat (Növekedési) portfóliójának összetétele

Forrás: Saját szerkesztés Budapest Bank (Befektetési alapok, 2013) alapján

A GE Money Közép-Európai Részvény Alap HUF Sorozat (Növekedő) portfóliója a hosszútávon gondolkodó befektetőknek kínál lehetőséget. Emellett jelentősebb hozamot lehet vele elérni, mint egy likviditási alap, vagy pénzpiaci alap tekintetében. A kamatozó értékpapírokat és részvényeket részesíti előnyben, mint a neve is mutatja, a közép-európai részvénypiacra összpontosít. Bár a diverzifikáció szabályainak megfelelően működik, még így is jelentős kockázatot hordoz magában. A biztos hozamot ígérő betét aránya 3,14%-ot képvisel a portfólión belül. Hozamát tekintve elmondható, hogy 2012-ben 13,04%-os éves hozamot tudott az a befektető realizálni, aki ilyen befektetési jegyeket vásárolt. 2011-ben az éves hozamszint -15,50%-ot mutatott. A gazdasági válság évében a hozam -40,30%, míg 2009-ben, a válságot követő évben 29,67% volt. A fentiekből is látszik, hogy a diverzifikáció sem nyújt teljes körű védelmet.

4.6. A kockázat mérése

Annak érdekében, hogy megfelelő megtakarítási, illetve befektetési döntést hozzunk, célszerű az egyes eszközök kockázati szintjét megvizsgálni, vagyis, hogy adott pénzügyi eszköz esetén mekkora kockázattal kell számolnunk. A kockázat mérésére számos mutató áll rendelkezésünkre. Azt kell felmárnunk, hogy az egyes mérőszámok, milyen előnyökkel és hátrányokkal járnak, azért, hogy valós képet kapjunk a kockázati szintről. A legjelentősebb mutatók a kockázat mérésének szempontjából: a szórás, a VAR mutató, illetve a Sharp mutató.

A szórás az egyik legegyszerűbben kiszámítható mutató a kockázat szempontjából. Az adott pénzügyi instrumentum várt hozamtól való eltérések négyzetes átlagának négyzetgyöke. Minél magasabb a szórás alapján kiszámított érték, annál nagyobb árfolyamkilengést, vagyis, amely magasabb kockázati szintet jelent. Következésképp a jelentős kockázattal bíró megtakarítási forma szórása magasabb, mint egy alacsony kockázatú eszköz szórása. Jellemzője, hogy a diverzifikáció hatására az értéke csökken. A mutató előnye, hogy szemléletes jelentéssel bír, portfólió vizsgálata esetén könnyen kezelhető, a kockázat több, akár jelentős eltérést mutató befektetések esetén is kiszámítható. A mérőszám ellen szól, hogy nem alkalmas összehasonlításra a hozamszintek ismerete nélkül, illetve nem tesz különbséget lehetséges veszteségek és nyereségek között.

19. számú ábra: A szórás képlete

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum(x_i - \bar{x})^2}{n-1}}$$

σ : a befektetésünk hozamainak a szórása

x_i : az i -edik napi árfolyam

$\bar{x}$: az árfolyamok átlaga

n : az árfolyam adatok száma

Forrás: Bankmonitor.hu (A kockázathoz kapcsolódó főbb mutatószámok, 2013) alapján

VAR (Value at Risk), amelynek szó szerinti fordítása kockázatosított érték. Ennek a mutatónak a segítségével egy adott időtávra vonatkozóan a várható maximális veszteség értékét tudjuk kiszámítani, pontosabban egy intézmény piaci kockázatra való érzékenységét fejezi ki. Lényege, hogy összesíti egy adott bank összes kereskedési pozíciójának a kockázatát. Ma már a befektetési alapok és bróker cégek is hasonló módszerrel számszerűsítik, hogy milyen érzékenyen reagálnak az egyes piaci

kockázatokra. A mutató kiszámításánál a vizsgát időszak hossza tetszőlegesnek mondható, mivel vonatkozhat akár egy napra, hétre, hónapra, vagy akár több évre is. Minél hosszabb időtávot vizsgálunk, annál pontosabb eredményhez juthatunk. Ha példaként megvizsgáljuk azt, hogy a VAR mérőszám értéke 5 millió dollárt mutat, 95 százalékos konfidenciaszinten, egy napos időintervallumban, akkor ez azt jelenti, hogy a napi átlagos maximális veszteség 95%-os valószínűséggel 5 millió dollár lesz. A VAR mutató értékének meghatározására két módszert nyújt segítséget: vagy a tapasztalati eloszlások alapján határozzuk meg, vagy a szórásból származtatjuk. Tudni kell, hogy a VAR mérőszám abban az esetben használható, ha tisztában vagyunk a korlátokkal, hiszen ez csupán egy segédeszköz, a piaci kockázat korszerű becslése, de nem helyettesíti a megfelelő vezetést, illetve a megfelelő döntést.

A Sharp mutató jelentős előnye, hogy egyszerre nyújt információt a hozamokról és a kockázatokról. A két adat kombinációjaként azt mutatja meg, hogy egységnyi kockázatvállalásért cserébe milyen nagyságú hozamot érhetünk el adott megtakarítási, befektetési forma esetén.

20. számú ábra: Sharp-mutató képlete

$$\text{Sharpe - mutató} = \frac{r - r_f}{\sigma}$$

r: a befektetésünk évesített hozama

r_f: a kockázatmentes befektetés évesített hozama

σ: a befektetésünk hozamainak a szórása

Forrás: Bankmonitor.hu (A kockázathoz kapcsolódó főbb mutatószámok, 2013) alapján

5. A kérdőív feldolgozása

Dolgozatom készítése során jelentős hangsúlyt fektettem a megtakarítási, illetve befektetési szokások, attitűdök felmérésére a lakosság körében, melynek eredménye ebben a fejezetben kerül bemutatásra. A kutatás annak feltárására irányult, hogy a megkérdezetteket milyen tényezők befolyásolják az egyes megtakarítási, befektetési döntések során, illetve mi jellemző a megtakarítási szokásaikra.

A kutatásom jellemzői:

- A kutatás primer kutatás volt.
- Célja a megtakarítási, befektetési szokások, attitűdök vizsgálata.
- A kutatásom eszközeként a kérdőív szolgált, amelynek kitöltése egyrészt online módon, másrészt személyes megkeresés alapján történt.
- A mintavétel során a hólabda módszert alkalmaztam.
- A felmérés Zala megyei lakosságot célozta meg (célcsoport).
- A kutatás eredménye 100 fő választ prezentálja, tehát a minta elemszáma 100.
- A felmérés időintervalluma: 2013.11.04.-2013.12.01.
- Az adatfeldolgozás módszere: statisztikai módszerek

Annak érdekében, hogy a kérdőív a korosztály és a nembeli hovatartozás alapján reprezentatív mintát nyújtson, a 2011-es népszámlálás zala megyei állampolgárok adatainak alapján került kitöltetésre.

5. számú táblázat: A 2011-es népszámlálás adatai Zala megye tekintetében

életkor	férfiak	nők	összesen
18-30	21107	19340	40447
31-45	32547	31161	63708
46-59	29085	31611	60696
60 felett	27833	43169	71002
összesen	110572	125281	235853
megoszlás	46,88%	53,12%	100%

Forrás: Saját szerkesztés a KSH (Népszámlálási adatok, 2011) alapján

Ezen adatok felhasználásával, a következőképp alakult a megkérdezettek száma, aránya:

6. számú táblázat: A válaszadók megoszlása koronként és nemenként

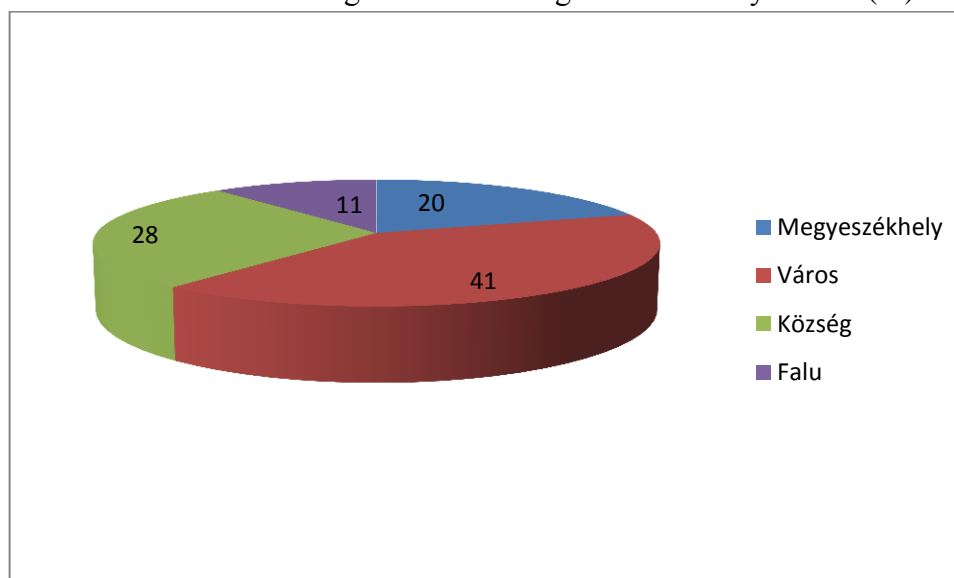
életkor	férfiak	nők	összesen
18-30	9	8	17
31-45	14	13	27
46-59	12	14	26
60 felett	12	18	30
összesen	47	53	100
megoszlás	46,88%	53,12%	100%

Forrás: saját szerkesztés által

5.1. A minta általános jellemzői

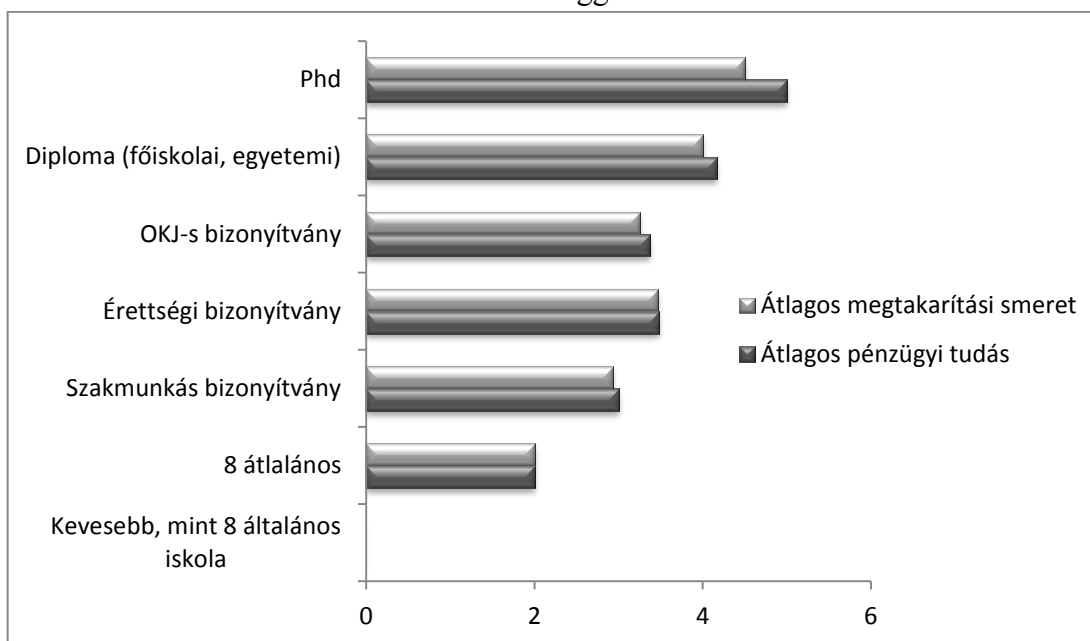
A válaszadók jelentős többsége városban lakik (41%). A község és a megyeszékhelyen lakók aránya hasonló adatot mutat, míg előbbi 28%-ot, addig utóbbi 20%-ot tesz ki. A válaszadók csupán 11%-a lakik faluban.

21. számú ábra: A megkérdezettek megoszlása lakhely szerint (%)

Forrás: saját kérdőíves felmérés alapján

22. számú ábra: A végzettség és a pénzügyi, illetve megtakarítási ismeret közötti összefüggés

Forrás: saját kérdőíves felmérés alapján

A kérdőív első részében a megkérdezettek pénzügyi kultúrájának mértékét is vizsgáltam. Két kérdésre kellett ezzel összefüggésben válaszolni: egyrészt értékelni kellett saját megítélés alapján az általános pénzügyi tudás, másrészt kifejezetten a megtakarításokra vonatkozó ismeret fokát. A fentiek vonatkozásában összefüggés látszik a végzettség és a pénzügyi tudás, illetve a megtakarításokra vonatkozó ismeret mértéke között. A legnagyobb fokú ismerettel mind a pénzügy, mind pedig a megtakarítás területén a Phd végzettséggel rendelkezők számolhatnak. Őket követik a sorban a főiskolai, egyetemi végzettségűek. Az érettségivel, illetve okj-s bizonyítvánnyal rendelkeznek saját megítélésük alapján hasonló tudással rendelkeznek mind a pénzügy, mind pedig a megtakarítás tekintetében. Az alacsonyabb iskolai végzettségű (szakmunkás bizonyítvány, 8 általános) válaszadók alacsonyabb ismerettel rendelkeznek az említett két területen. A válaszadók saját megítélésük szerint átlagosan 3,35-ös szintű megtakarítási ismerettel rendelkeznek, míg pénzügyi tudásukat átlagosan 4,43-as szintre értékelték.

5.2. Hipotézisvizsgálat

7. számú táblázat: A kérdőíves felmérés előtt felállított hipotézisek

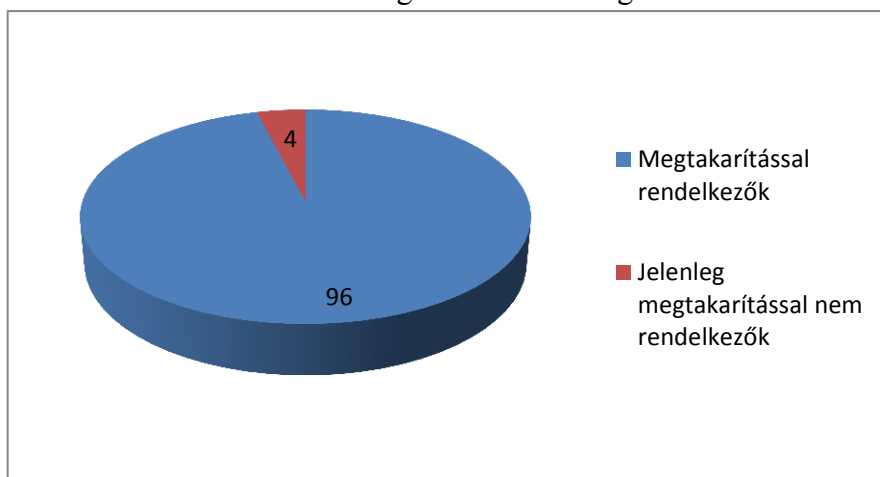
Sorszám	Hipotézisek (H)
1.	A válaszadók többsége rendelkezik megtakarítással.
2.	A jövedelem és megtakarítás összege szignifikánsan összefügg.
3.	Más-más megtakarítási, befektetési lehetőségeket preferálnak a megkérdezettek az életkor függvényében.
4.	A megtakarítási forma kiválasztásánál a fő szempont a rendszeres jövedelem nagysága, illetve a saját tapasztalat.
5.	A férfiak kockázatvállalóbbak a megtakarítások tekintetében, mint a nők.
6.	A válság jelentős mértékben befolyásolta a megkérdezettek megtakarítási szokásait.

Forrás: saját szerkesztés alapján

5.2.1. A megtakarítások népszerűsége

A kérdőívet két részre bontottam aszerint, hogy kik rendelkeznek, illetve kik nem rendelkeznek megtakarítással, befektetéssel.

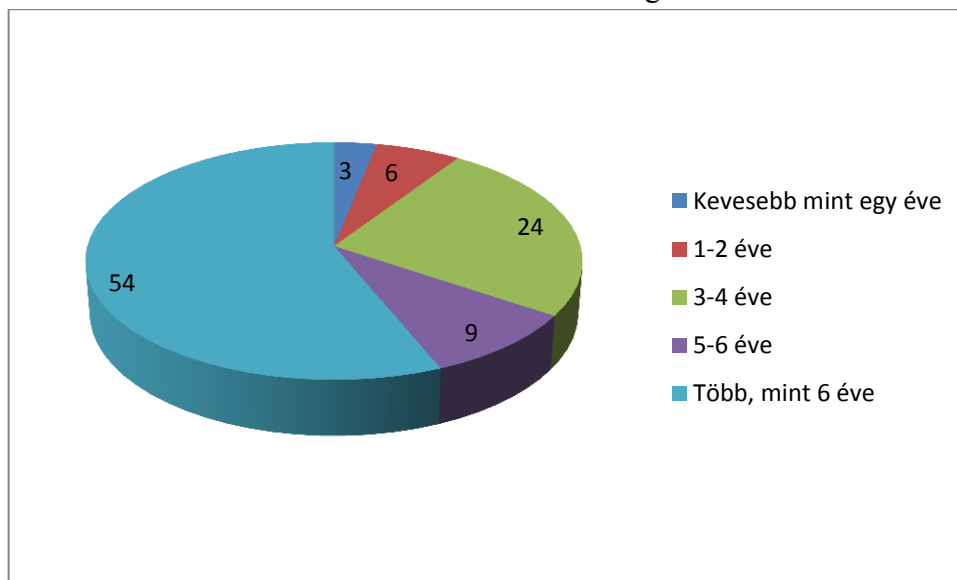
23. számú ábra: Jelenleg rendelkezik megtakarítással?

Forrás: a saját kérdőíves felmérés alapján

Azok száma, akik semmilyen megtakarítási formát nem tudhatnak magukénak csekélynek mondható. Megállapítom, hogy első számú hipotézisem valósnak bizonyult, vagyis a válaszadók többsége rendelkezik valamilyen megtakarítási formával (H1). A következő adatok, elemzések azokra az egyénekre vonatkoznak, akik jelenleg rendelkeznek a megtakarítás vagy befektetés valamely formájával.

24. számú ábra: Mióta rendelkezik megtakarítással?

Forrás: a saját kérdőíves felmérés alapján

A felmérésben részt vevők több mint fele már hat évnél régebben rendelkezik megtakarítással. Ennek fő indoka az lehet, hogy fiatalabb korosztályba tartozók csekély számban adtak választ a kérdőívre. További magyarázat lehet, hogy az egyes megtakarítási formák nagy időtávot ölelnek fel, vagyis hosszabb futamidővel rendelkeznek. Kivétel az egyes banki instrumentumok, az állampapírok közül pedig a kincstárjegy. Az egyes befektetési, megtakarítási lehetőségekre az időtáv alapján az a jellemző, hogy minél hosszabb idejük fektetjük abban a pénzünket, annál magasabb hozamot érhetünk el. A kevesebb, mint egy éve, vagy 1-2 éve megtakarítással rendelkezők aránya nem érte el a 10%-ot, ez pozitívumnak mondható.

5.2.2. A jövedelem és a megtakarított összeg kapcsolata

Dolgozatom ezen részében, azt vizsgálom meg, hogy a válaszadók jövedelmének nagysága összefügg-e az általuk megtakarított tőke összegével. A felmérés előtt az volt a véleményem (hipotézisem), hogy akik magasabb havi jövedelemmel rendelkeznek, azok jövedelmük nagyobb hányadát fordítják havi szinten megtakarításra, mivel a

fogyasztás, és egyéb kiadásokat követően több pénzük marad megtakarításra. Hipotézisem igazolására statisztikai módszert használtam, az excel függvényeinek felhasználásával.

Elsőként azt vizsgáltam, hogy milyen irányú, illetve milyen szoros kapcsolat mutatható ki e két tényező között. Ennek kiszámítására a **korrelációs együttható**¹ ad választ, melynek előjele a kapcsolat irányát, míg abszolút értéke a kapcsolat szorosságát mutatja. A kiszámított korrelációs együttható értéke 0,61 lett. Tehát e két tényező között pozitív, a közepesnél erősebb kapcsolat áll fenn, hiszen a mutató értéke az 1-hez közelebb esik, mint a 0-hoz. Abszolút értékben az 1-hez közelít, így sztochasztikus kapcsolat áll fenn. A mutató négyzetre emelésének értéke azt mutatja, hogy az egyik tényező milyen mértékben hat a másik tényező alakulására. Ezt nevezzük determinációs együtthatónak, amely számításom alapján a 0,37 értékét veszi fel, tehát azt mondhatom, hogy a kutatásomba bevontak jövedelme 37%-ban magyarázza az általuk megtakarított összeg alakulását.

Regresszió számítás² végeztem annak érdekében, hogy hogyan hat az egyik változó a másik változóra, illetve az egyik változó adott értékéhez a másik változó átlagosan mekkora értéke tartozik. Ennél a vizsgálatnál meg kell határozni, hogy melyik változó jelenti az okot, és melyik az okozatot: a jövedelem nagysága jelenti ebben az esetben az okot, míg a megtakarított összeg az okozatot. Ennek figyelembevételével az excel metsz és meredekség nevű függvénye nyújtott segítséget. A meredekség függvény értéke: 0,000000711, amely azt jelenti, aki ezer Ft-tal többet keres, az ennyi %-kal többet takarít meg. A metsz függvény a 0,00598527 értéket veszi fel, amely azt jelenti, hogy minden ezer Ft-ra ekkora összegű megtakarítás jut.

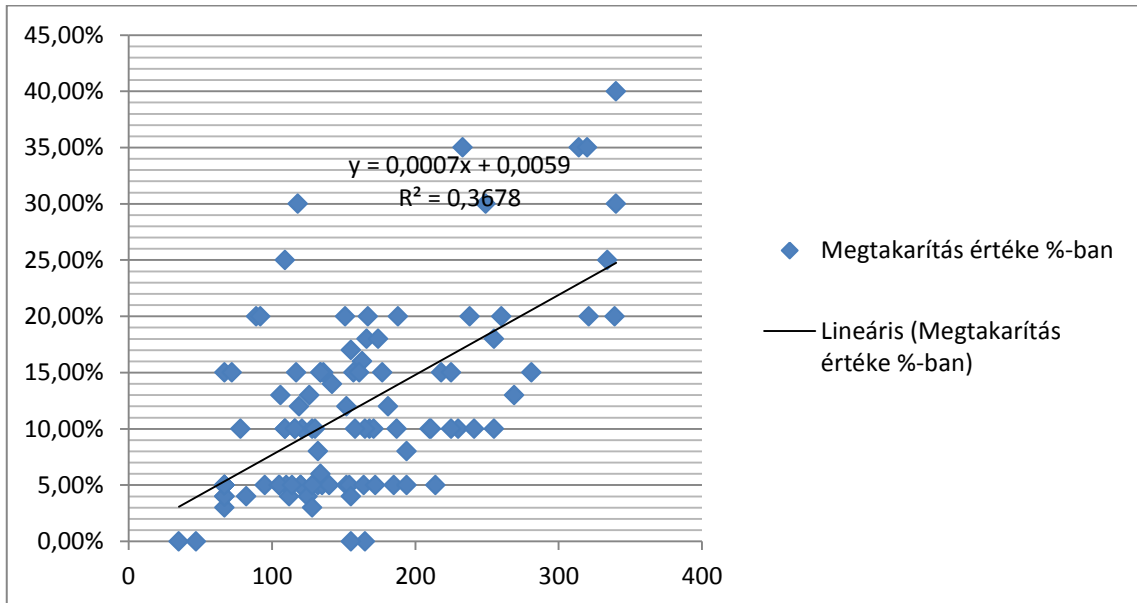
---

¹ Korrelációs együttható
$$r_{x,y} = \frac{\sum d_x d_y}{\sqrt{\sum d_x^2 \cdot \sum d_y^2}}$$

² Regresszió kiszámítása
$$(\sum x)b_0 + (\sum x^2)b_1 = \sum xy$$

25. számú ábra: A regressziós függvény alakulása

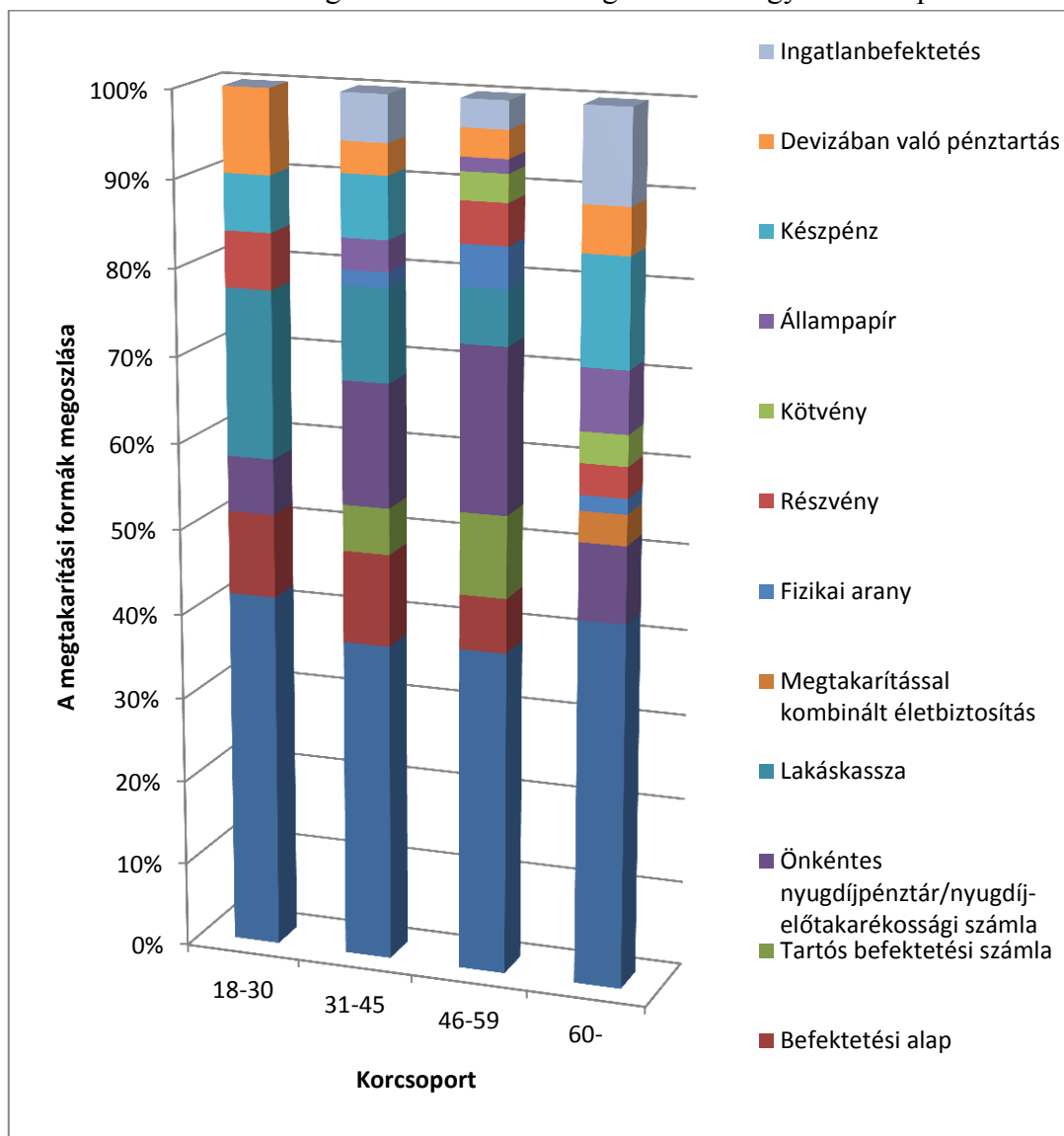
Forrás: saját szerkesztés alapján

A fenti eredmények alapján hipotézisemet elfogadom (H2), amelynek alapja az volt, hogy a jövedelem nagysága és a megtakarításra fordított tőke szignifikánsan összefügg.

5.2.3. Összefüggés a megtakarítási forma és az életkor között

A következőkben azt vizsgálom, hogy milyen összefüggés mutatható ki az egyes megtakarítási formák és az életkor között. A felállított hipotézisem alapján életkor szerint változhat az, hogy tőkénket milyen pénzügyi eszközben helyezzük el, attól függően, hogy milyen célokra kívánjuk azt a jövőben felhasználni.

26. számú ábra: A megtakarítási formák megoszlása az egyes korcsoportok között

Forrás: saját kérdőíves felmérés alapján

A megkérdezettek jelentős hányada bankbetéttel rendelkezik. Minden korcsoport esetében körülbelül 40%-os arányban jelenik meg ezen megtakarítási lehetőség. A korábbi 3. számú fejezetben már bemutattam, hogy a KSH felmérése alapján 2013-ban jelentős szerephez jutottak a befektetési alapok, azonban az én kutatásom ezt a tendenciát nem tükrözi, mivel a válaszadók csupán 13%-a rendelkezik befektetési jeggyel. Szembetűnő, hogy a kérdőívet kitöltők esetében csupán a 60 év feletiek rendelkeznek megtakarítással kombinált életbiztosítással. A válaszadók negyede preferálja az önkéntes nyugdíjpénztár, illetve nyugdíj-előtakarékossági számlát. Már a fiatalabb generáció körében is egyre elterjedtebb ez az öngondoskodási termék. A 18-45 év közötti kérdőívkitöltők 10%-a rendelkezik vele, míg a 46-59 év közöttiek körében

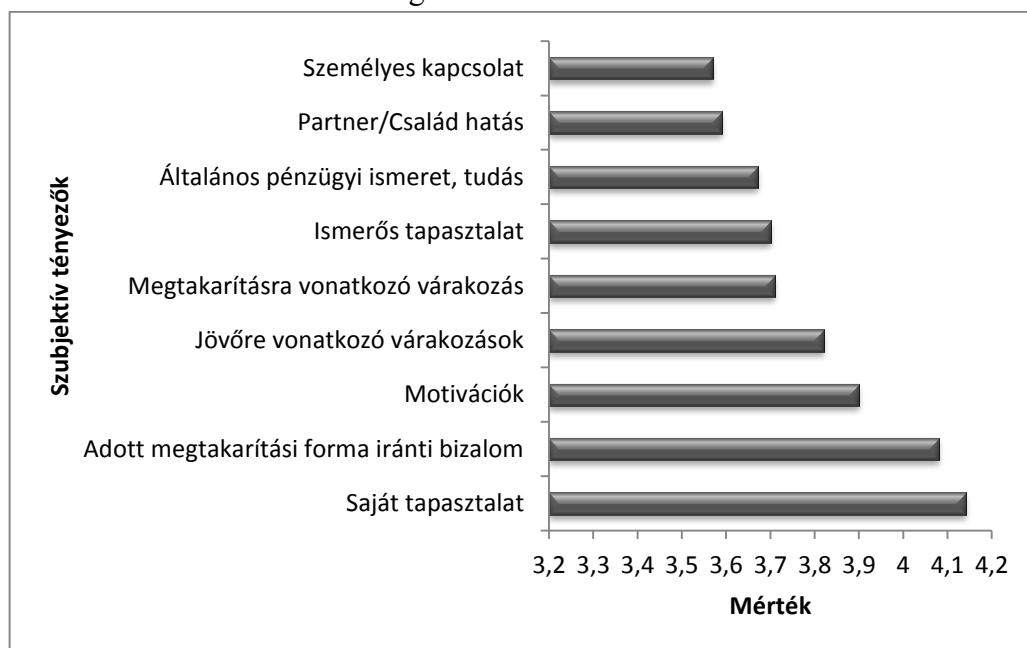
12%-os aránnyal jelenik meg, a 60 év felettiak 5%-a tartja pénzét ebben a formában. Ez azzal magyarázható, hogy közöttük már többen gazdaságilag nem aktívak. Az egyik legbiztonságosabb megtakarítási formát, az állampapírt, azonban a válaszadók kevés arányban választják, összességben 7%-ra tehető a hányad. A 18-30 év közöttiek körében a bankbetét után a második legkedveltebb pénzügyi instrumentum a lakáskassza. Érdekes adatot tükröz a diagram, miszerint a legidősebb korcsoport az, amely szinte minden megtakarítási, befektetési termékkel rendelkezik. A kockázatosabb, és egyben a magasabb hozamot biztosító megtakarítási, befektetési termékek a 60 év felettiak körében a legelterjedtebbek, úgy mint a részvény, fizikai arany és a megtakarítással kombinált életbiztosítás. Az ingatlanbefektetés az idősebb korosztályban elterjedt, 6%-os kitettséggel. A hozamot nem biztosító készpénzt, mint megtakarítási lehetőséget a megkérdezettek 13%-a választja, bár ez az arány jól megoszlik az egyes korcsoportok között. Ebből arra következtettek, hogy a megkérdezettek arra törekcsenek, hogy rendelkezzenek olyan megtakarítási formájuk, amelyhez bármikor, azonnal hozzáférhetnek, erre jó megoldás a készpénz.

A fentiek alapján a hipotézisem, miszerint más-más megtakarítási, befektetési lehetőségeket preferálnak a megkérdezettek az életkor függvényében (H3) valósnak bizonyult.

5.2.4. A megtakarítási forma kiválasztása

Hangsúlyt fektettem a kutatásom során arra, hogy megvizsgáljam, a megkérdezetteket milyen tényezők és mekkora mértékben befolyásolják az adott megtakarítási forma kiválasztásánál.

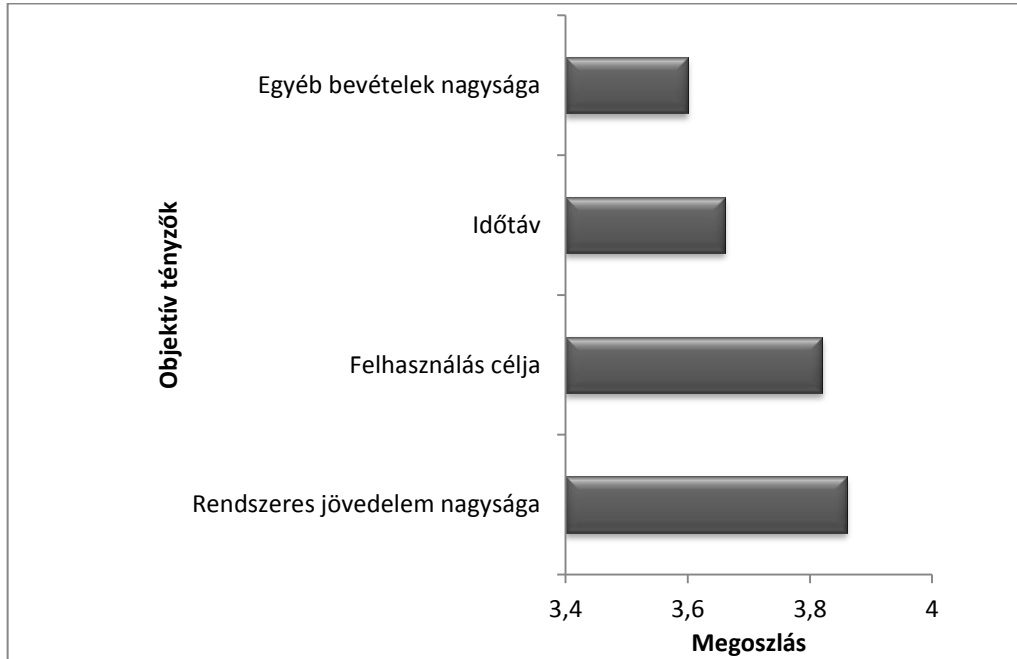
27. számú ábra: Az alábbi szubjektív tényezők milyen mértékben befolyásolják megtakarítási szokásait?

Forrás: saját kérdőíves felmérés alapján

Az öt fokozatú Likert skála kiértékelése során nyilvánvalóvá vált, hogy a megtakarítási, befektetési forma kiválasztásánál a legnagyobb hangsúlyhoz a saját tapasztalat jut. Étéke átlagosan 4,14 pont, amely nem hozott meglepő eredményt. Tegyük fel, hogy részvénybe fektetjük a pénzünket több évig, majd hirtelen szükségünk lesz a befektetett tőkénkire. Az árfolyam szerint azonban tőkénkkel negatív hozamot érünk el, tehát veszteséget realizálunk. Ebben az esetben negatív tapasztalatunk keletkezik az adott instrumentummal szemben. Az adott megtakarítási forma iránti bizalom ebben a kérdéskörben a második helyet kapta. Azt, hogy mennyire bízunk meg egy pénzügyi termékben, sok minden befolyásolhatja. Például a reklámok, a különböző hírek, a gondolkodásmódunk. A motivációk is jelentősen befolyásolják a megkérdezettek döntéseit. Az, hogy mi motivál bennünket az megtakarítási lehetőségek kiválasztásánál egyénenként változhat. Ez jelentősen összefügg azzal, hogy a befektetett tőkét a későbbiekben mire kívánjuk felhasználni. A többi szubjektív tényező hasonló pontszámot kapott.

28. számú ábra: Milyen objektív tényezők befolyásolják megtakarítás szokását?

Forrás: a saját kérdőíves felmérés alapján

A válaszadókat az objektív tényezők közül leginkább a rendszeres jövedelem nagysága befolyásolja a megtakarítási lehetőség kiválasztása során. Ehhez fel kell mérnünk a pénzügyi helyzetünket, hiszen az egyes megtakarítások más-más összeget igényelnek.

8. számú táblázat: Az egyes megtakarítási lehetőségekhez szükséges tőke

A megtakarítás összeg	Befektetés típusa	Ajánlott befektetési időtáv
Kis összegű megtakarítás (néhány ezer Ft-tól)	Bankbetét típusú (folyószámla-lekötés)	1-12 hónap
Kis összegű rendszeres megtakarítás (néhány ezer – tízezer Ft/hó)	Megtakarítással kombinált életbiztosítás	Minimum 10 év
	Önkéntes nyugdíjpénztári befizetés	Minimum 10 év
	Lakás-takarékpénztár	Minimum 4 év

Minimum 10 ezer Ft	Kincstárjegy	3-12 hónap
	Befektetési jegy	1-3 hónaptól több évig
	Banki értékpapírok (kötvények)	3 hónaptól több évig
Minimum 50-100 ezer Ft	Részvények	Lehet rövid távú is, de hosszú távon kiegyensúlyozottabb hozam elérésére van lehetőség
	Államkötvények	Minimum 1 év

Forrás: Saját szerkesztés MNB (Kiből lehet milliomos 2013) alapján

Az objektív tényezőkre adott pontértékek alapján a második helyre került az a szempont, hogy a megtakarított pénzünket mire kívánjuk felhasználni. Otthonteremtés, lakásfelújítás esetén célszerű a lakástakarék-pénztárat választanunk, hiszen állami támogatáshoz juthatunk. Évente ez a befizetett tőkére 30% hozzájárulást jelent, maximum 72 000 ezer forintot. A konstrukcióhoz kedvező hitellehetőség is járul attól függően, hogy milyen időtávú megtakarításban gondolkodunk. Ha a nyugdíjas éveinkre kívánunk takarékoskodni, akkor érdemes az öngondoskodás formái közül az önkéntes nyugdíjpénztár/nyugdíj-előtakarékossági számla mellett döntenünk. Abban az esetben, ha nincs konkrét célunk, választhatjuk például a fizikai aranyat, vagy részvényt, mint befektetési formát.

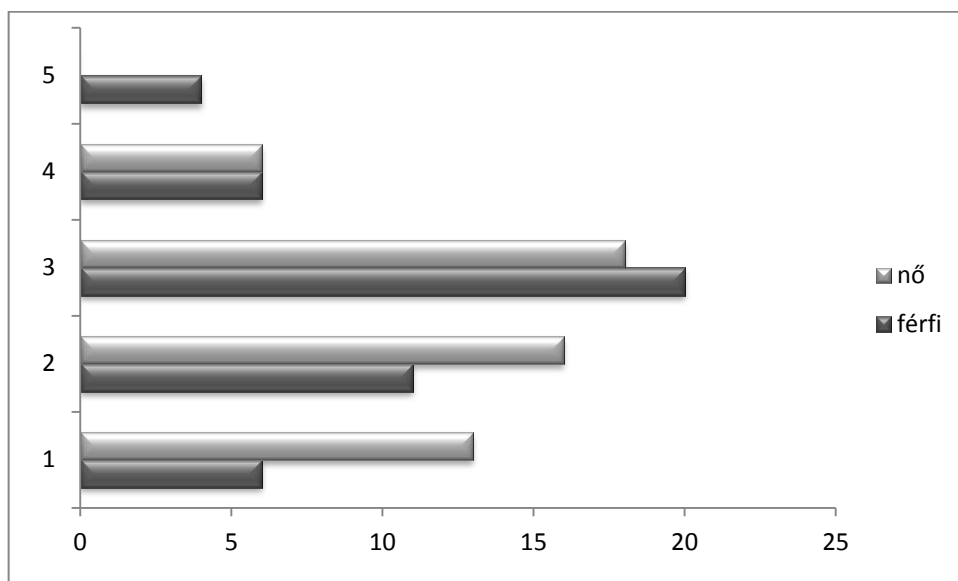
A fenti táblázat összefoglalja, hogy milyen megtakarítások között gondolkodjunk attól függően, hogy milyen időtáv ideális számunkra. A kérdőívet kitöltők esetében is fontos szerepet játszik az időtáv. Ennek végiggondolása azért is fontos, mert ha időközben, a lejáratidőn belül szükségünk lesz a befektetett tőkénkire, nem csupán a pozitív hozamtól, hanem a kedvezményektől (például adókedvezmény, kamatkedvezmény) is eleshetünk. Esetenként veszteségünk is keletkezhet.

Mindezeket figyelembe véve a 4-es számú hipotézisemet (H4) elfogadom, mely szerint a megtakarítási forma kiválasztásánál a fő szempont a rendszeres jövedelem nagysága, illetve a saját tapasztalat.

5.2.5. Kockázatvállalási hajlandóság vizsgálat

A dolgozatom következő szakaszában az 5-ös számú felvetésemet H(5) kívánom vizsgálat alá helyezni, miszerint a férfiak kockázatvállalóbbak, mint a nők.

29. számú ábra: Mennyire tartja magát kockázatvállaló megtakarítónak?

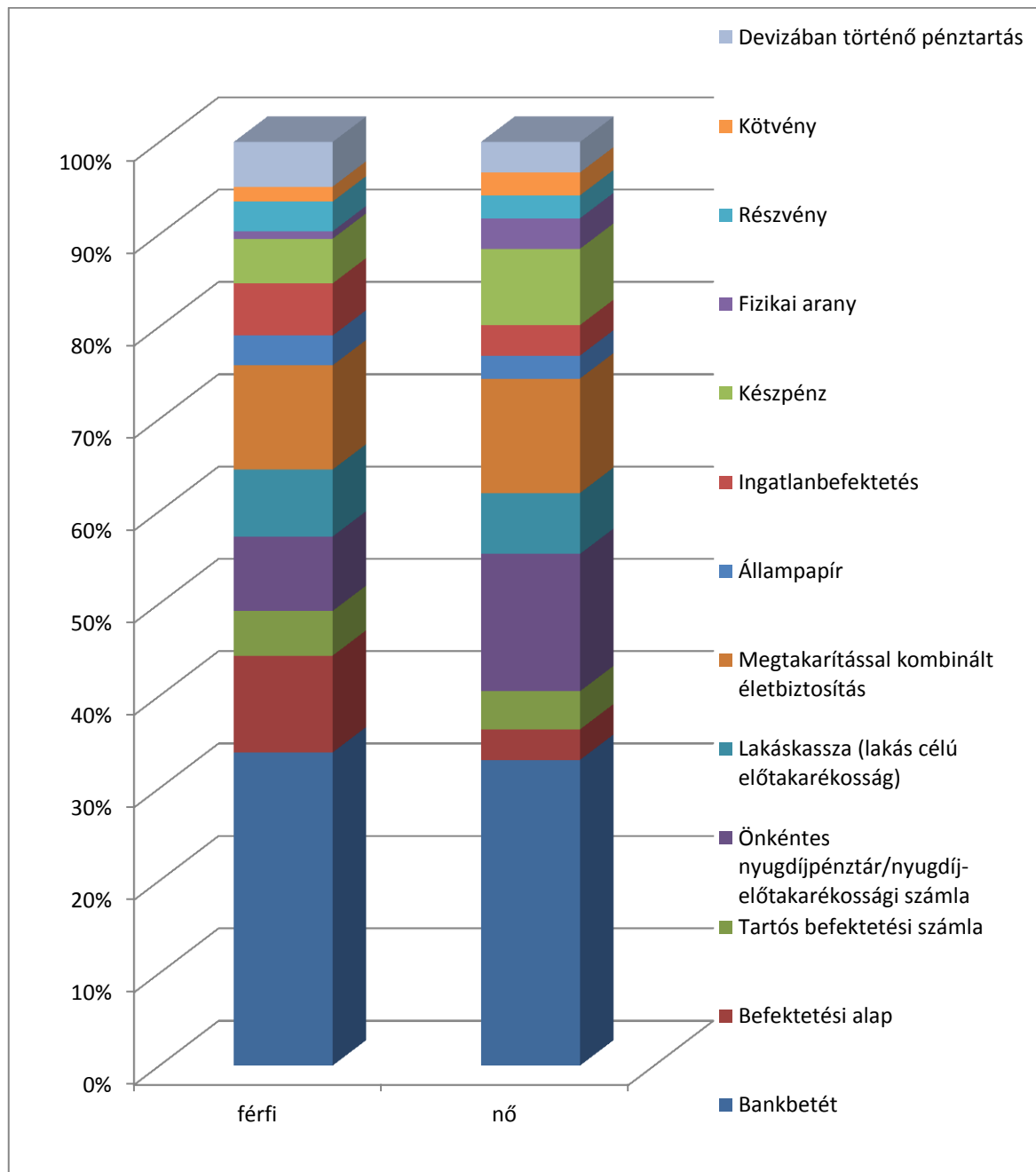
Forrás: a saját kérdőíves felmérés alapján

A megkérdezettek 1-5-ig terjedő Likert skálán osztályozták saját kockázatvállalási hajlandóságukat. Az ábrából a legszembetűnőbb a két szélső érték alakulása a két nem között. A férfiak esetében 6-an választották azt, hogy nem tartják magukat kockázatvállalónak, míg a nők esetében duplájára tehető ez a szám. A legnagyobb osztályzat megjelölésének lehetőségével a női válaszadók közül senki nem élt, ezzel szemben a férfiak 4-en jelölték be ezt a választ. A még alacsony kockázatvállalási szintnek mondható 2-es szintet is a megkérdezett nők választották többen, szemben a férfiakkal.

Összességében elmondható, hogy a nők átlagosan 2,32, míg a férfiak 2,81 pontra értékelték kockázatvállalási hajlandóságukat. Ennek értelmében a nők jobban

preferálják a biztonságosabb megtakarítási formákat, míg a férfiak esetenként kockázatosabb lehetőségek mellett teszik le a voksukat. Annak érdekében, hogy ezt tényként lehessen kezelni vizsgálat alá vettem, hogy a válaszadók nemek szerint milyen megtakarítási, vagy éppen befektetési lehetőségben tartják jelenlegi tőkájüket.

30. számú ábra: A megtakarítási forma és a nemek kapcsolata

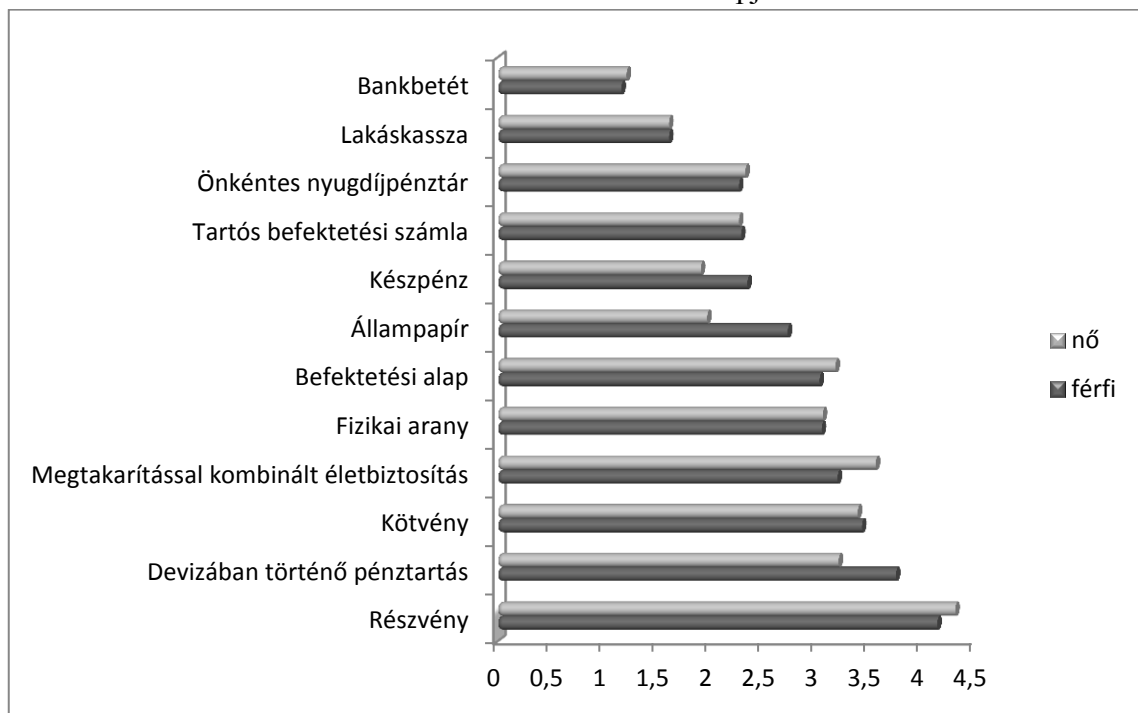
Forrás: a saját kérdőíves felmérés alapján

A diagram adatai azonban nincsenek egyértelmű összefüggésben az előbbieken kielemezett válaszokkal. Az egyes megtakarítási, befektetési instrumentumok hasonló százalékban alakulnak a nemek között, mind a kockázatmentesnek, mind pedig a kockázatosnak mondható lehetőségek között: a biztonságosnak mondható bankbetétek, állampapírok esetében a nem közötti megoszlás azonosnak mondható, akárcsak a legkockázatosabbnak vélt részvény tekintetében is. Amiben a különbség megjelenik, az a befektetési jegyek aránya, amelybe háromszor annyi férfi helyezi el a pénzét, mint nő. Ebből azonban nem lehet messzemenő következtetéseket levonni. Ez alapján nem lehet egyértelműen kijelenti, hogy a férfiak a kockázatosabb, míg a nők a biztonságosabb lehetőségeket részesítik előnyben. Függetlenül attól, hogy a megkérdezett férfiak saját megítélésük alapján kockázatvállalóbb megtakarítóknak vallják magukat, mint a nők.

Az, hogy az egyes egyének melyik megtakarítási formát tartják kockázatosnak a saját megítélésük szerint változik. Ennek kapcsán górcső alá vontam azt, hogy a megkérdezettek mennyire értékelik bizonytalannak, vagy épp megbízhatónak az egyes megtakarítási, befektetési formákat. Az értékelés szintén Likert skála alapján történt, amelynek intervalluma 1-5-ig terjedt.

31. számú ábra: Az egyes megtakarítási, befektetési formák kockázatának osztályzata a kérdőívet kitöltők válasza alapján

Forrás: a saját kérdőíves felmérés alapján

Az ábrából kitűnik, hogy mindkét nem a legkockázatosabb pénzügyi instrumentumnak a részvényt, míg a legbiztonságosabbnak a bankbetétet tartja. Előbbi a női vélemények alapján 4,32 pontot, míg utóbbi 1,22 pontot kapott. Ezzel szemben a férfiak osztályzata a részvény tekintetében 4,15, míg a bankbetét tekintetében 1,17. A férfiak és a nők a lakáskasszát, az önkéntes nyugdíjpénztárt, a tartós befektetési számlát, a fizikai aranyat és a kötvényt hasonlóképpen minősítik a kockázatosság alapján, bár a sorrend eltérést mutat a lakáskasszán, illetve a kötvényen kívüli megtakarítások, befektetések esetében. (A lakáskassza mindkét nem véleménye alapján a második, míg a kötvény a tizedik legbiztonságosabb pénzügyi eszköz a felsoroltak alapján.) Érdemes kiemelni ebből az önkéntes nyugdíjpénztárt, mivel a férfiak esetében a 3. helyet, míg a nők esetében a 6. helyet szerezte meg. A második legkockázatosabb termék a női válaszok tekintetében a megtakarítással kombinált életbiztosítás, míg a férfiak véleménye szerint a devizában való pénztartás. Érdekes, hogy a sokak által legbiztonságosabbnak vélt állampapír nem szerepel előkelő helyen a sorrendek szerint: míg a nők a 1,98-as, addig a férfiak 2,74-es értéken becslik annak megbízhatóságát.

Összegezve az előző három diagram adatait elmondható, hogy bár a férfiak kockázatvállaló megtakarítóknak vallják magukat, és a legkockázatosabb befektetésnek a részvényt tartják, mégis a nők fektetnek nagyobb arányban az említett eszközbe. A devizában való pénztartók szempontjából a férfiak száma sem sokkal magasabb, mint a nőké, pedig osztályzatuk alapján az a második legbizonytalanabb lehetőség e termékek tekintetében. A harmadik legkockázatosabbnak vélt kötvényben való tőkeelhelyezésben szintén a megkérdezett nők száma kerekedik felül. A bankbetétbe, amelyet mindkét nem a legbiztonságosabb instrumentumnak tart a férfiak nagyobb arányban – bár nem sokkal – részesítik előnyben.

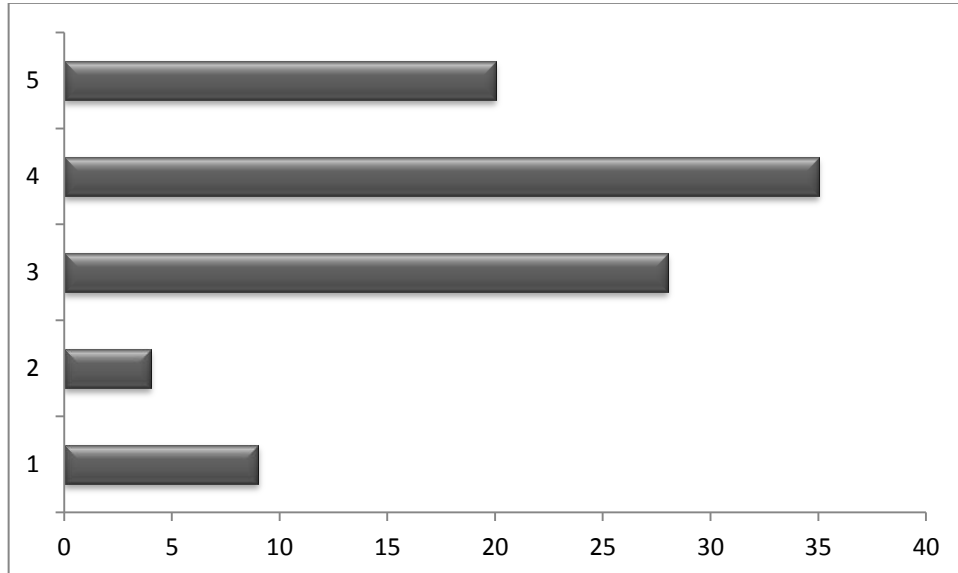
Mindezek tekintetében az 5-ös számú hipotézisemet (H5) elvetem, miszerint a férfiak a megtakarítások tekintetében kockázatvállalóbbak a nőkkel szemben. (Ez a hipotézis csak szubjektív megítélés alapján lenne elfogadható.)

5.2.6. Válság hatása a megtakarítási szokásokra

Megvizsgáltam azt is, hogy a válság hogyan hatott a válaszadók megtakarítási szokásaira. A 3. számú fejezetben bemutattam, hogy az OCED, valamint a KSH felmérése szerint, hazánkban a gazdasági válságot követően a magánszemélyek,

igyekeztek jövedelmükből minél nagyobb hányadot megtakarítani. Ezt a tendenciát kívánom ezt összevetni a megkérdezettek válaszaival.

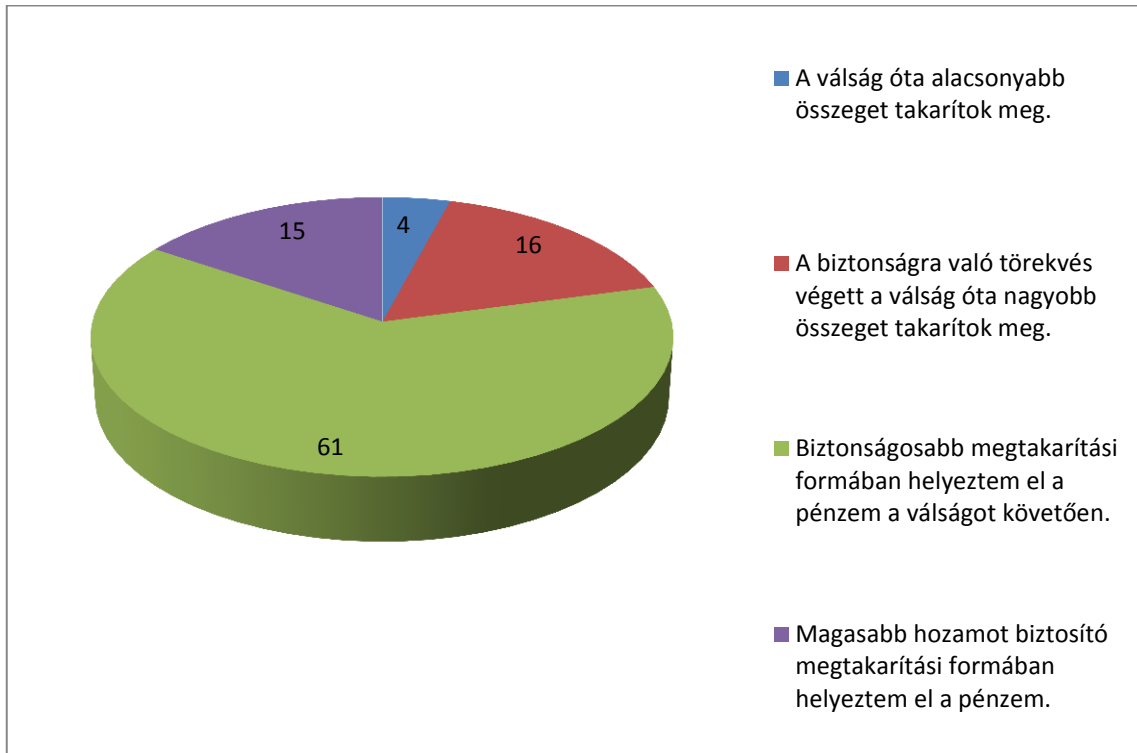
32. számú ábra: A 2008-as gazdasági válság időszakának negatív hatása milyen mértékben hatott megtakarítási szokásaira?

Forrás: a saját kérdőíves felmérés alapján

A válaszadók csekély hányada vallotta, hogy nem, vagy csak kis mértékben volt hatással megtakarítási, befektetési szokásaira a válság. Kiugróan magasabb azonban azok száma, akikre jelentős hatást gyakorolt a gazdasági válság. Itt azonban nem csak negatív hatással kell számolni, amelyet a következő diagram is bizonyít.

33. számú ábra: A válság hatása a válaszadók megtakarítási szokásaira (fő)

Forrás: a saját kérdőíves felmérés alapján

Az adatokból kitűnik, hogy a válság óta a kérdőív kitöltők biztonságosabb megtakarítási formában igyekeznek elhelyezni a pénzüket a válság után. Ennek valószínűleg az áll a háttérben, hogy az emberek csalódtak a gazdaságban, a pénzügyek területén. Ezzel összefügg a második legkedveltebb válasz: „a biztonságra való törekvés végett a válság óta nagyobb összeget takarítok meg”. Minimális azoknak a válaszadónak az aránya, akik alacsonyabb összeget takarítanak meg a válság hatására. Tükröződik tehát a két felmérés szerinti tendencia a zala megyeiek tekintetében is.

Összegezve, a 6. számú hipotézisemet (H6) elfogadom, miszerint a válaszadók többségének megtakarításaira jelentős hatással volt a gazdasági válság.

5.3. A hipotézisvizsgálatok eredményeinek összefoglalása

Az 9. számú táblázatban összefoglaltam a hipotézisvizsgálataim eredményeit. A legérdekesebb eredmény az, hogy a megkérdezettek között a nők kockázatvállalóbbak, mint a férfiak. A válság a válaszadók többségének megtakarítási szokásait befolyásolta, ahogy az előző fejezetekben kifejtett statisztikákból is kiderült.

9. számú táblázat: Hipotéziseim összefoglalása

Sorszám	Hipotézis	Elfogadom	Elvetem
1.	A válaszadók többsége rendelkezik megtakarítással.	√	
2.	A jövedelem és megtakarítás összege szignifikánsan összefügg.	√	
3.	Más-más megtakarítási, befektetési lehetőségeket preferálnak a megkérdezettek az életkor függvényében.	√	
4.	A megtakarítási forma kiválasztásánál a fő szempont a rendszeres jövedelem nagysága, illetve a saját tapasztalat.	√	
5.	A férfiak kockázattűrőbbek a megtakarítás tekintetében, mint a nők.		√
6.	A válság jelentős mértékben befolyásolta a megkérdezettek megtakarítási szokásait.	√	

Forrás: saját szerkesztés alapján

6. Összegzés

Szakdolgozatom középpontjában a megtakarítási, befektetési szokásokat, lehetőségeket állítottam. A megtakarítás a pénzügy egyik kulcsfogalmaként tekinthető. Annak érdekében, hogy valamilyen pénzzel egybekötött célt elérjünk, például lakást, autót vásároljunk, jövedelmünk bizonyos részét meg kell takarítanunk. Ehhez nyújtanak a bankok, a pénzügyi intézmények segítséget azzal, hogy különböző megtakarítási formákat kínálnak a piacon a lakosság számára. Attól függően, hogy a félretett pénzt milyen célokra kívánjuk felhasználni, különböző termékek között tudunk válogatni. Ez alapján elmondhatjuk, hogy a megtakarítás típusa szoros kapcsolatban áll a kívánt cél elérésével.

A kockázattal az élet minden területén találkozunk. Minden tudatos döntésünket kockázat kíséri, vagyis nem tudhatjuk biztosan, hogy az adott döntésünket a jövőre vonatkozóan helyesen hoztuk-e meg. Ebből adódóan elmondhatjuk, hogy a kockázat valamilyen bizonytalansággal társul. Minél bizonytalanabbak vagyunk valamely döntés meghozatala előtt, annál nagyobb mértékű kockázat fog az adott döntéshez társulni. A pénzügyben használt kockázat jelentése elhatárolódik a hétköznapi értelmezéstől, hiszen pénzügyi kockázat alatt azt értjük, hogy nem lehetünk biztosak abban, hogy az elkövetkezendő időben mekkora hozamot fogunk elérni. Ez jelentheti azt is, hogy a tervezettnél jobb eredményt, hozamot vagyunk képesek elérni, és jelentheti azt is, hogy a tervezettnél rosszabb eredményt tudunk realizálni. Az egyes megtakarítási formáknál más-más kockázat merülhet fel, vagy ezeknek valamilyen kombinációjával kell számolnunk. A megtakarítási döntés meghozatala során mérlegelnünk kell saját kockázatvállalási hajlandóságunkat, amely a megtakarítások esetében azt mutatja meg, hogy jövedelmünk mekkora részét vagyunk hajlandóak kockáztatni adott hozam elérése érdekében. A hozam és a kockázat szoros összefüggésben áll egymással. Ez az összefüggés abból adódik, hogy minél nagyobb az egyén kockázatvállalási hajlandósága, annál nagyobb az esélye arra, hogy magasabb lesz a várható nyeresége, viszont ez annak az esélyét is magában hordozza, hogy a megtakarítás, befektetés futamidejének lejártakor kevesebb összeget kapunk vissza, mint amelyet befektettünk. Annak érdekében, hogy a megtakarítási periódus során, minél alacsonyabb mértékű kockázatot kelljen vállalni, lehetőség van a kockázat mérséklésére. Ennek megvalósítására a diverzifikáció nyújt segítséget. Azért, hogy megfelelő megtakarítási, illetve befektetési döntést hozzunk, célszerű az egyes eszközök kockázati szintjét

megvizsgálni, tehát, hogy adott pénzügyi eszköz esetén mekkora kockázattal kell számolnunk.

A demográfiai összetétel változása miatt egyre fontosabb szerephez jut az öngondoskodás. Véleményem szerint a válság negatív hatásai ellenére a megtakarítási szokásaink átrendeződését eredményezte, mégpedig pozitív irányba. A kérdőív válaszaiból is kitűnik, hogy a válaszadók többsége biztonságos megtakarításba helyezte tőkáját, és sokan többet is megtakarítanak, mint a válság előtt. A szomszédos Ausztriához képest lemaradásban vagyunk még a megtakarítási ráta tekintetében. Ez nem meglepő adat, mivel az egy főre jutó GDP sokkal magasabb Ausztriában, így ők nagyobb összegből tudnak megtakarítani. Ehhez hozzájárul még az infláció, a munkanélküliségi ráta, a reáljövedelem alakulása.

A szakdolgozatomhoz készített primer kutatásom adatainak kiértékelésekor hat hipotézist állítottam fel, amelyekből összefoglalva az alábbi konklúziókat emelném ki. Mivel a megkérdezettek más-más befektetési lehetőséget preferálnak az életkoruk függvényében, ezért javaslom, hogy a megtakarítási termékek vonatkozásában jusson szerephez az életkor szerinti szegmentáción alapuló megtakarítási termékinálat kialakítása, így a megtakarítási termékek hatékonyabban juttathatók el a megfelelő célcsoporthoz. Különbség mutatkozik abban a vonatkozásban, hogy az általam megkérdezettek jelentős többsége (96%) rendelkezik megtakarítással, addig a nemzetközi és hazai felmérések azt mutatják, hogy jelentős elmaradásban vagyunk a többi európai országhoz képest. A válaszadók döntő hányada a megtakarítási döntés meghozatala során a saját tapasztalatait helyezi előtérbe, ennek következtében a negatív hatás révén könnyedén elpártolhatnak az egyes instrumentumoktól. Ezért fontos tartanám, hogy a több tényező együttes számbavétele során hozzuk meg megtakarítási döntésünket, amelyhez független pénzügyi tanácsadók segítségét vegyük igénybe.

Az elkövetkező években tovább nőhet hazánk megtakarítási rátája, amely annak is köszönhető, hogy előrelátóbbak vagyunk és pénzügyi kultúránk is folyamatosan fejlődik. Véleményem szerint az állampolgárokat ösztönözni lehetne különböző képzésekkel arra, hogy megtakarításaikat nem csak biztonságosabb megtakarítási formákba helyezték el, hanem hogy nyitottak legyenek a kockázatosabb konstrukciók felé. A fiatalok körében általános és középiskolában is fontosnak tartom a pénzügyek oktatását, mivel már egyre fiatalabb korban közel kerülünk a banki szolgáltatásokhoz,

és minél előbb ismerkedünk meg a megtakarításokkal, akkor felnőtt korban már előrelátóbban tudunk dönteni, és a megtakarítási hajlandóság is nőhet hazánkban.

Forrásjegyzék:

1. MÁJER Beáta: Lakossági üzletág. Budapest: Nemzeti Bankárképző Központ Rt. 1998. ISBN 963 03 6002 0
2. PHILIPPE Jorion: A kockázatos érték. Budapest: Panem Könyvkiadó Kft., 1999. ISBN 963 545 179 2
3. SÁGI Judit, Sóvágó Lajos: Lakossági bankügyletek. Budapest: Unió Lap-és Könyvkiadó Kereskedelmi Kft., 2003. ISBN 963 388 372 5

Online hivatkozás:

1. Bankmonitor.hu (2013), Szinte Csak biztonsági céllal takarítunk meg,
Letöltés helye: <http://bank.postr.hu/szinte-csak-biztonsagi-cellal-takaritunk-meg>
Letöltve: 2013. november 23.
2. Portfolio.hu (2009), A magyar lakosság korösszetétele
Letöltés helye: <http://www.portfolio.hu/img/upload/2009/11/2es.jpg>
Letöltve: 2013. november 11.
3. Felnott.hu (2013), A közvetlen vagy magántőkepiac
Letöltés helye:
http://www.felnott.hu/penzugy2/121_a_kzvetlen_vagy_magntkepiac.html
Letöltve: 2013. november 23.
4. Ismeretlen szerző, online megosztva, Megtakarítási és fogyasztási függvény
Letöltés helye: http://dc183.4shared.com/doc/-6xTg14g/preview_html_m3c2468cb.gif
Letöltve: 2013. december 1.
5. Portfolio.hu (2013), Bajban az életbiztosítások? - Csúnya számok kerültek elő
Letöltés helye: http://www.portfolio.hu/vallalatok/penzugy/bajban_az_eletbiztositasok_cs_unya_szamok_kerultek_elo.181355.html
Letöltve: 2013.11.20
6. Countryeconomy.com(2013) Hungary Credit Rating
Letöltés helye: <http://countryeconomy.com/ratings/hungary>
Letöltve: 2013. december 7. 12:32
7. MNB (2013), Ábrakészlet
Letöltés helye:
http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/abrakeszlet/Abrakeszlet_20131126.pdf
Letöltve: 2013. december 7.
8. OECD (2013) Household saving rates – forecast
Letöltés helye: http://www.oecd-ilibrary.org/economics/household-saving-rates-forecasts_2074384x-table7
Letöltve: 2013. november 17.
9. Tradingeconomics (2013), Inflation CPI
Letöltés helye: <http://www.tradingeconomics.com/austria/inflation-cpi>
Letöltve: 2013.12.01.
10. Tradingeconomics (2013), Unemployment rate
Letöltés helye: <http://www.tradingeconomics.com/austria/unemployment-rate>
Letöltve: 2013.12.01.

11. Tradingeconomics (2013), Interbank rate
Letöltés helye: <http://www.tradingeconomics.com/austria/interbank-rate>
Letöltve: 2013. 12. 01.
12. Tradingeconomics (2013), GDP per capita
Letöltés helye: <http://www.tradingeconomics.com/austria/gdp-per-capita>
Letöltve: 2013.12.03.
13. Konnyuhitel.hu (2013) Megtakarítói kockázat
Letöltés helye:
<http://www.elotakarekossag.konnyuhitel.hu/uploads/editor/GombajCT/megtak021.jpg>
Letöltve: 2013. november 24.
14. Budapest Bank (2013), Befektetési alapok
Letöltés helye:
http://www.budapestbank.hu/csoport/alapkezelo/hun/befektetesi_alap.php?frm_id=709084221
Letöltve: 2013. november 19.
15. Budapest Bank (2013), Befektetési alapok
Letöltés helye:
http://www.budapestbank.hu/csoport/alapkezelo/hun/befektetesi_alap.php?frm_id=652507174
Letöltve: 2013. november 19.
16. MNB (2013) Kiből lehet milliomos
Letöltés helye: http://penziranytu.mnb.hu/Kibol_lehet_milliomos
Letöltve: 2013. december 11.
17. KSH (2011) Népszámlálási adatok
Letöltés helye:
http://www.ksh.hu/nepszamlalas/docs/tablak/teruleti/20/20_2_1_1_1.xls
Letöltve: 2013. november 13.
18. Demografia.hu (2009), A népesség szerkezete és jövője
Letöltés helye:
<http://www.demografia.hu/letoltes/kiadvanyok/DemPort/12hablicsek.pdf>
Letöltve: 2013. december 3.
19. KSH (2013), Bruttó háztartási megtakarítás
Letöltés helye: http://www.ksh.hu/docs/hun/eurostat_tablak/tabl/tsdec240.html
Letöltve: 2013. november 17.
20. Budapest Bank (2013), A befektetések kockázata és a kockázat csökkentésének lehetőségei, Letöltés helye:
<http://www.budapestbank.hu/csoport/alapkezelo/hun/iskola21.php>
Letöltve: 2013. november 14.
21. Bankmonitor (2013), A kockázathoz kapcsolódó főbb mutatószámok
Letöltés helye: <http://www.bankmonitor.hu/content/658.htm>
Letöltve: 2013. november 19.
22. Haszonagrar (2013), A legbiztosabb befektetések
Letöltés helye: <http://www.haszonagrar.hu/penzes-oetletek/130-a-legbiztosabb-befektetesek.html>
Letöltve: 2013. november 9.
23. Arany-alap (2013) Arany és más befektetések összehasonlítása
Letöltés helye: <http://arany-alap.hu/arany-befektetes/arany-es-mas-befektetesek/>
Letöltve: 2013. november 9

24. Bankmonitor (2013) Hogyan függ össze a kockázat és a hozam
Letöltés helye: <http://bank.postr.hu/hogyan-fugg-ossze-a-kockazat-es-a-hozam>
Letöltve: 2013. november 11.
25. Abszoluthozam (2013), Befektetések alapszabályai
Letöltés helye: <http://abszoluthozam.hu/tudastar/befektetesek/alapismeretek.php>
Letöltve: 2013. november 13.
26. Origo (2013), Befektetési alapokba öntik a pénzüket a magyarok
Letöltés helye: <http://www.origo.hu/gazdasag/gazdasag-plusz/20131108-befektetesi-alapokba-ontik-a-penzuket-a-magyarok.html?sec-top#comments>
Letöltve: 2013. november 20.
27. Bamosz (2013) Fő befektetési területek
Letöltés helye: <http://www.bamosz.hu/web/amit-az-alapokrol-tudni-kell/fo-befektetesi-teruletek>
Letöltve: 2013. november 17.
28. Bankweb (2012), Hozam kockázat és futamid
Letöltés helye: <http://www.bankweb.hu/hozam-kockazat-es-futamido/>
Letöltve 2013. november 18.
29. MNB (2013), Milyen szempontokat érdemes mérlegelni megtakarításkor
Letöltés helye:
<https://felugyelet.mnb.hu/fogyasztoknak/megtakaritasok/megtakaritasvalasztas/szempontok.html>
Letöltve: 2013. november 26.
30. Eletbiztositas.com (2013,) Még mindig nem rakunk félre, pedig megtehetnénk
Letöltés helye: <http://eletbiztositas.com/meg-mindig-nem-rakunk-felre-pedig-megtehetnenk>
Letöltve: 2013. november 28.
31. Pénziránytű (2013), Mi is az a diverzifikáció
Letöltés helye: <http://penz-iranytu.hu/tanulmanyok01/mi-is-az-a-diverzifikacio.html>
Letöltve: 2013. november 19.
32. Kiszamolo (2013) Mitől függ a megtakarítási hajlandóság
Letöltés helye: <http://kiszamolo.hu/mitol-fugg-a-megtakaritasi-hajlandosag/>
Letöltve: 2013. november 10. 16:45
33. Penzcentrum (2013), Most érdemes aranyat venni
Letöltés helye:
http://www.penzcentrum.hu/arany/most_erdemes_aranyat_venni_erre_figyelj_mielott_bevasarolsz.1038273.html?utm_source=index_main&utm_medium=portfolio_box&utm_campaign=portfoliobox
Letöltve: 2013. november 16. 16:34

Ábrajegyzék

1. számú ábra: Milyen célokra takarít meg a magyar lakosság?	4
2. számú ábra: A megtakarítások csoportosítása	5
3. számú ábra: A magyar lakosság korösszetétele	7
4. számú ábra: A legelterjedtebb hazai megtakarítási lehetőségeket	8
5. számú ábra: A megtakarítási folyamat szereplői	13
6. számú ábra: A megtakarítási és fogyasztási függvény	16
7. számú ábra: A lakossági megtakarítások alakulása Magyarországon (év/év)	17
8. számú ábra: 5 éves szuverén CDS felárak alakulása feltörekvő európai országokban	20
9. számú ábra: Az infláció alakulása	22
10. számú ábra: Munkanélküliségi ráta alakulása	23
11. számú ábra: Az alapkamat alakulása	24
12. számú ábra: Az egy főre jutó GDP alakulása (dollarban)	25
13. számú ábra: A korösszetétel alakulása Magyarországon és Ausztriában. 2005 és 2030	26
14. számú ábra: A pénzügyi kockázatok főbb típusai	29
15. számú ábra: A megtakarítói kockázatviselés	30
16. számú ábra: A kockázatvállalási hajlandóságot befolyásoló tényezők csoportjai	31
17. számú ábra: Budapest Pénzpiaci Tőkevédett Alap portfóliójának összetétele	37
18. számú ábra: GE Money Közép-Európai Részvény Alap HUF Sorozat (Növekedési) portfóliójának összetétele	38
19. számú ábra: A szórás képlete	39
20. számú ábra: Sharp-mutató képlete	40
21. számú ábra: A megkérdezettek megoszlása lakhely szerint (%)	42
22. számú ábra: A végzettség és a pénzügyi, illetve megtakarítási ismeret közötti összefüggés	43
23. számú ábra: Jelenleg rendelkezik megtakarítással?	44
24. számú ábra: Mióta rendelkezik megtakarítással?	45
25. számú ábra: A regressziós függvény alakulása	47
26. számú ábra: A megtakarítási formák megoszlása az egyes korcsoportok között	48

27. számú ábra: Az alábbi szubjektív tényezők milyen mértékben befolyásolják megtakarítási szokásait?	50
28. számú ábra: Milyen objektív tényezők befolyásolják megtakarítás szokását?.....	51
29. számú ábra: Mennyire tartja magát kockázatvállaló megtakarítónak?	53
30. számú ábra: A megtakarítási forma és a nemek kapcsolata.....	54
31. számú ábra: Az egyes megtakarítási, befektetési formák kockázatának osztályzata a kérdőívet kitöltők válasza alapján.....	55
32. számú ábra: A 2008-as gazdasági válság időszakának negatív hatása milyen mértékben hatott megtakarítási szokásaira?	57
33. számú ábra: A válság hatása a válaszadók megtakarítási szokásaira (fő)	58

Táblázatjegyzék

1. számú táblázat: Az egyes megtakarítási lehetőségek előnyei, hátrányai	11
2. számú táblázat: Fitch hitelminősítő hosszú lejáratú devizaadósság besorolása	19
3. számú táblázat: Jövedelmünk mekkora részét takarítjuk meg havonta?	20
4. számú táblázat: A bruttó megtakarítási ráta alakulása 2007-2012 között	21
5. számú táblázat: A 2011-es népszámlálás adatai Zala megye tekintetében	41
6. számú táblázat: A válaszadók megoszlása koronként és nemenként	42
7. számú táblázat: A kérdőíves felmérés előtt felállított hipotézisek	44
8. számú táblázat: Az egyes megtakarítási lehetőségekhez szükséges tőke	51
9. számú táblázat: Hipotéziseim összefoglalása	59

Mellékletek listája

1. sz. melléklet: A primer kutatásomhoz felhasznált kérdőív	70
2. sz. melléklet: Az 5. fejezet diagramjaihoz felhasznált adatok	80
3. sz. melléklet: Szerzői nyilatkozat	87
4. sz. melléklet: Szerzői összefoglaló	88

Mellékletek

1. sz. melléklet: A primer kutatásomhoz felhasznált kérdőív
Üdvözlöm!

Leendő szakdolgozatom középpontjában a lakossági megtakarítási szokások állnak. Annak érdekében, hogy megbízható és érdemi információkhoz jussak, szeretném segítségét kérni az alábbi kérdőív kitöltése révén. Mivel a kérdőív kitöltése és feldolgozása anonim módon történik, az egyéni adatok azonosítására nincs lehetőség. A kérdőív kitöltése körülbelül 10 percet vesz igénybe.

Általános adatokra vonatkozó kérdések

1. Az Ön neme:

- a. Nő
- b. Férfi

2. Az Ön életkora:

- a. 18-30
- b. 31-45
- c. 46-59
- d. 60-

3. Az Ön lakhelye:

- a. Megyeszékhely
- b. Város
- c. Község
- d. Falu

4. Az Ön legmagasabb iskolai végzettsége:

- a. Kevesebb, mint 8 általános iskola
- b. 8 általános
- c. Szakmunkás bizonyítvány
- d. Érettségi bizonyítvány
- e. OKJ-s bizonyítvány
- f. Diploma (főiskolai, egyetemi)
- g. Phd

5. Az Ön munkaköre:

- a. Munkanélküli
- b. Beosztott
- c. Közalkalmazott
- d. Vezető
- e. Vállalkozó
- f. Nyugdíjas
- g. Egyéb

6. Az Ön rendszeres havi jövedelme:

.....Ft

7. Körülbelül hány %-kal növekedett jelenlegi nettó jövedelme az 5 évvel ezelőtti nettó jövedelméhez képest?

- a. 0 - 10%
- b. 10% - 20%
- c. 30% - 40%
- d. 50% - 60%
- e. 70% - 80%
- f. 90% - 100%
- g. 100%-

8. Kérem, az alábbi skála felhasználásával osztályozza, megítélése szerint, Ön milyen szintű pénzügyi ismerettel rendelkezik! (Az 1-es a legalacsonyabb, míg az 5-ös a legmagasabb szintű ismeretet jelenti.)

1   2   3   4   5

9. Kérem, az alábbi skála felhasználásával osztályozza, megítélése szerint milyen szintű az Ön megtakarításokra vonatkozó ismeretei? (Az 1-es a legalacsonyabb, míg az 5-ös a legmagasabb szintű ismeretet jelöli.)

10. Rendelkezik jelenleg megtakarítással?

- a. Igen
- b. Nem

Megtakarításra vonatkozó adatok

A 11.-19. Kérdésekre kérem, abban az esetben válaszoljon, ha jelenleg rendelkezik megtakarítással!

11. Mióta rendelkezik megtakarítással?

- a. Kevesebb, mint egy éve
- b. 1-2 éve
- c. 3-4 éve
- d. 5-6 éve
- e. Több, mint 6 éve

12. A megtakarítás mely formáját választotta? (Többet is megjelölhet.)

- a. Bankbetét
- b. Befektetési alap
- c. Tartós befektetési számla
- d. Önkéntes nyugdíjpénztár/nyugdíj-előtakarékossági számla
- e. Lakáskassza (lakás célú előtakarékoság)
- f. Megtakarítással kombinált életbiztosítás
- g. Fizikai arany
- h. Részvény
- i. Kötvény
- j. Állampapír
- k. Készpénz

- l. Devizában történő pénztartás
- m. Ingatlanbefektetés
- n. Egyéb.....

13. Ha több megtakarítással is rendelkezik, kérem, százalékos formában is adja meg, hogy a megtakarításra szánt összegből milyen arányt képviselnek az egyes lehetőségek.

Bankbetét	.....%
Befektetési alap	.....%
Tartós befektetési számla	.....%
Önkéntes nyugdíjpénztár/nyugdíj-előtakarékossági számla	.....%
Lakáskassza (lakás célú előtakarékoság)	.....%
Megtakarítással kombinált életbiztosítás	.....%
Fizikai arany	.....%
Részvény	.....%
Kötvény	.....%
Állampapír	.....%
Készpénz	.....%
Devizában történő pénztartás	.....%
Ingatlanbefektetés	.....%
Egyéb.....	.....%

14. Jövedelme hány %-át takarítja meg havi átlagban nézve?

.....%

15. Havonta azonos összeget fordít megtakarításra?

- a. Igen
- b. Nem

16. Rendszeres jövedelmén kívül más bevételi forráshoz is jut havonta?

- a. Igen
- b. Nem

17. Az alábbi szempontokat osztályozva, kérem adja meg, hogy az alábbi tényezők milyen mértékben befolyásolják megtakarítási szokásait! (Az 1 jelenti, hogy nem, a 2 jelenti, hogy minimálisan, 3 jelenti, hogy közepes mértékben, a 4 jelenti, hogy nagy mértékben, az 5 jelenti, hogy jelentősen befolyásolja)

Hozam	1	2	3	4	5
Kockázat	1	2	3	4	5
Időtáv	1	2	3	4	5
A megtakarítás felhasználásnak célja	1	2	3	4	5
Befektetés mobilizálhatósága (rugalmasság)	1	2	3	4	5
Szerződésmódosítási feltételek	1	2	3	4	5
Kapcsolódó költségek	1	2	3	4	5
Kapcsolódó kedvezmények (pl.: adó)	1	2	3	4	5
Egyéb.....	1	2	3	4	5

18. Az alábbi skála felhasználásával jelölje meg kérem, hogy a 2008-as gazdasági válság időszakának negatív hatása milyen mértékében hatott megtakarítási szokásaira? (Az 1 jelenti, hogy nem volt rá hatással, az 5 jelenti, hogy jelentős mértékben befolyásolta.)

1   2   3   4   5

19. Abban az esetben, ha a 2008-as gazdasági válság hatással volt megtakarítási szokásaira, kérem, jelölje be az alábbi állítások közül melyik igaz Önre!

- a. A válság óta nem rendelkezem megtakarítással.
- b. A válság óta alacsonyabb összeget takarítok meg.
- c. A biztonságra való törekvés végett a válság óta nagyobb összeget takarítok meg.
- d. Biztonságosabb megtakarítási formában helyeztem el a pénzem a válságot követően.

- e. Magasabb hozamot biztosító megtakarítási formában helyeztem el a pénzem.

20.-24. Kérdésekre abban az esetben válaszoljon, kérem, ha jelenleg nincs megtakarítása, de az elmúlt 5 évben bármilyen megtakarítási formával rendelkezett!

20. Mióta nem rendelkezik megtakarítással?

- a. Kevesebb mint egy éve
- b. 1-2
- c. 3-4
- d. 5-

21. A megtakarítás mely formájával rendelkezett az elmúlt 5 évben? (Több válaszlehetőséget is megjelölhet)

- a. Bankbetét
- b. Befektetési alap
- c. Tartós befektetési számla
- d. Önkéntes nyugdíjpénztár/nyugdíj-előtakarékossági számla
- e. Lakáskassza (lakás célú előtakarékoság)
- f. Megtakarítással kombinált életbiztosítás
- g. Fizikai arany
- h. Részvény
- i. Kötvény
- j. Állampapír
- k. Készpénz
- l. Devizában történő pénztartás
- m. Ingatlanbefektetés
- n. Egyéb.....

22. Milyen okra/okokra vezethető vissza, hogy jelenleg nem rendelkezik megtakarítással?

- a. Alacsonyabb reáljövedelemre

- b. Rendszeres jövedelmen kívüli bevétel kiesésre
- c. Hiteltörlesztésre fordítottam
- d. A gazdasági válság hatására
- e. A korábbi megtakarítás cél szerinti felhasználása történt (megszűnt a cél)
- f. Bizalomvesztés
- g. Egyéb.....

23. Havonta átlagosan jövedelme hány %-át takarította meg?

- a. 0 -10%
- b. 10% - 20%
- c. 30% - 40%
- d. 50%-

24. Az alábbi szempontokat osztályozva adja meg kérem, hogy ezen tényezők mennyire befolyásolták megtakarítási szokásait! (Az 1 jelenti, hogy nem, a 2 jelenti, hogy minimálisan, 3 jelenti, hogy közepes mértékben, a 4 jelenti, hogy nagy mértékben, az 5 jelenti, hogy jelentősen befolyásolja)

Hozam	1	2	3	4	5
Kockázat	1	2	3	4	5
Időtáv	1	2	3	4	5
Cél	1	2	3	4	5
Egyéb.....	1	2	3	4	5

Kockázati hajlandósára vonatkozó adatok

A 25.-31.-es kérdésekre kérem, attól függetlenül válaszoljon, hogy rendelkezik e jelenleg megtakarítással vagy sem!

25. Az alábbi skála segítségével osztályozza, kérem, mennyire tartja magát kockázatvállaló megtakarítónak? (Az 1 jelenti, hogy nem tarja magát kockázatvállaló megtakarítónak, az 5 jelenti, hogy magas kockázatvállaló megtakarítónak tarja önmagát.)

1 2 3 4 5

26. Mennyire van hatással a kockázat a megtakarítási szokásaira, a skála segítségével válaszoljon! (Az 1 jelenti, hogy nincs rá hatással, az 5 jelenti, hogy jelentős mértékben hatással van.)

1 2 3 4 5

27. Az alábbi megtakarítási formákat osztályozza, kérem a kockázatuk alapján saját megítélése szerint! (Az 1 jelenti, hogy kockázatmentes, az 5 jelenti, hogy jelentős kockázattal bír.)

Bankbetét	1	2	3	4	5
Befektetési alap	1	2	3	4	5
Tartós befektetési számla	1	2	3	4	5
Önkéntes nyugdíjpénztár/nyugdíj-előtakarékossági számla	1	2	3	4	5
Lakáskassza (lakás célú előtakarékoság)	1	2	3	4	5
Megtakarítással kombinált életbiztosítás	1	2	3	4	5
Fizikai arany	1	2	3	4	5
Részvény	1	2	3	4	5
Kötvény	1	2	3	4	5
Állampapír	1	2	3	4	5
Készpénz	1	2	3	4	5
Devizában történő pénztartás	1	2	3	4	5
Ingatlanbefektetés	1	2	3	4	5
Egyéb.....	1	2	3	4	5

28. Jövedelme mekkora részét hajlandó kockázatos megtakarítási formában tartani egy magasabb hozam elérése érdekében?

- a. 0 – 10%
- b. 11% - 20%
- c. 21% - 30%

- d. 31% - 40%
- e. 41% - 50%
- f. 51% - 60%
- g. 61% - 70%
- h. 71% - 80%
- i. 81% - 90%
- j. 91% - 100%

29. Osztályozza, kérem az alábbi objektív tényezők, milyen mértékben befolyásolják kockázatvállalási hajlandóságát? (Az 1 jelenti, hogy nincs hatással rá az adott tényező, míg az 5 jelenti, hogy jelentős mértékben befolyásolja az adott tényező az Ön kockázatvállalási hajlandóságát.)

Rendszeres jövedelem nagysága	1	2	3	4	5
Egyéb bevételek nagysága	1	2	3	4	5
Időtáv	1	2	3	4	5
Felhasználás célja	1	2	3	4	5
Egyéb.....	1	2	3	4	5

30. Osztályozza, kérem az alábbi szubjektív tényezők, milyen mértékben befolyásolják kockázatvállalási hajlandóságát? (Az 1 jelenti, hogy nincs hatással rá az adott tényező, míg az 5 jelenti, hogy jelentős mértékben befolyásolja az adott tényező az Ön kockázatvállalási hajlandóságát.)

Adott megtakarítási forma iránti bizalom	1	2	3	4	5
Saját tapasztalat	1	2	3	4	5
Ismerős tapasztalat	1	2	3	4	5
Partner/Család hatás	1	2	3	4	5
Személyes kapcsolat	1	2	3	4	5
Általános pénzügyi ismeret, tudás	1	2	3	4	5

Megtakarításra vonatkozó ismeret	1	2	3	4	5
Jövőre vonatkozó várakozás	1	2	3	4	5
Motivációk	1	2	3	4	5
Egyéb	1	2	3	4	5

Válaszait és egyben segítségét köszönöm, amellyel nagymértékben hozzájárul dolgozatom sikerességéhez.

Köszönettel: Hosszu Szabina, főiskolai hallgató

2. sz. melléklet: Az 5. fejezet diagramjaihoz felhasznált adatok
2/A A minta általános jellemzői

A kor és a nemek megoszlása

Kor (év)	Férfi (fő)	Nő (fő)	Összesen (fő)
18-30	9	8	17
31-45	14	13	27
46-59	12	14	26
60-	12	18	30
Összesen	47	53	100

A lakhely szerinti megoszlás a válaszadók tekintetében

Lakhely	db
Megyeszékhely	20
Város	41
Község	28
Falu	11
Összesen	100

A végzettség és a pénzügyi tudás, valamint a megtakarítási ismeret közötti összefüggés

Végzettség	Átlagos pénzügyi tudás	Átlagos megtakarítási ismeret
Kevesebb, mint 8 általános iskola	0	0
8 általános iskola	2	2
Szakmunkás bizonyítvány	3	2,93
Érettségi bizonyítvány	3,48	3,46
OKJ-s bizonyítvány	3,37	3,25
Diploma (főiskolai, egyetemi)	4,16	4
Phd	5	4,5

2/B Az első hipotézis vizsgálta

Rendelkezik jelenleg megtakarítással?

Válasz lehetőség	Fő
Igen	96
Nem	4
Összesen	100

Mióta rendelkezik megtakarítással?

	Fő
Kevesebb, mint egy éve	3
1-2 éve	6
3-4 éve	24
5-6 éve	9
Több, mint 6 éve	54
Összesen	96

2/C 2. hipotézis vizsgálata

A jövedelem és a megtakarítás közötti összefüggés

	Rendszeres havi jövedelem (e Ft)	Megtakarítás értéke %-ban
1	47	0%
2	35	0%
3	165	0%
4	155	0%
5	67	3%
6	67	5%
7	67	4%
8	67	5%
9	67	5%
10	67	4%
11	67	5%
12	67	5%

13	95	5%
14	82	4%
15	78	10%
16	67	15%
17	72	15%
18	89	20%
19	92	20%
20	105	5%
21	110	5%
22	112	4%
23	120	5%
24	120	5%
25	125	4%
26	128	3%
27	132	5%
28	135	5%
29	140	5%
30	128	5%
31	105	5%
32	114	5%
33	116	10%
34	121	10%
35	128	10%
36	134	6%
37	109	10%
38	109	10%
39	130	10%
40	132	8%
41	116	10%
42	117	15%
43	119	12%
44	142	14%
45	136	15%
46	126	13%
47	134	15%
48	134	15%
49	106	13%
50	109	25%
51	118	30%
53	152	5%
54	154	5%
55	164	5%
56	155	4%
57	172	5%
58	185	5%
59	194	5%
60	187	10%
61	168	10%

62	194	8%
63	171	10%
64	165	10%
65	158	10%
66	152	12%
67	157	15%
68	181	12%
69	163	16%
70	161	15%
71	177	15%
72	167	20%
73	155	17%
74	188	20%
75	166	18%
76	151	20%
77	174	18%
78	210	10%
79	230	10%
80	241	10%
81	225	10%
82	211	10%
83	218	15%
84	225	15%
85	238	20%
86	249	30%
87	233	35%
88	214	5%
89	255	10%
90	269	13%
91	281	15%
92	255	18%
93	260	20%
94	339	20%
95	321	20%
96	334	25%
97	314	35%
98	340	30%
99	320	35%
100	340	40%

2/D 3. hipotézis vizsgálata

A befektetési forma és a kor közötti összefüggés

Befektetési forma/kor (fő)	18-30	31-45	46-59	60-
Bankbetét	13	21	24	24

Befektetési alap	3	6	4	0
Tartós befektetési számla	0	3	6	0
Önkéntes nyugdíjpénztár/nyugdíj-előtakarékossági számla	2	8	12	5
Lakáskassza	6	6	4	0
Megtakarítással kombinált életbiztosítás	0	0	0	2
Fizikai arany	0	1	3	1
Részvény	2	0	3	2
Kötvény	0	0	2	2
Állampapír	0	2	1	4
Készpénz	2	4	0	7
Devizában való pénztartás	3	2	2	3
Ingyatlanbefektetés	0	3	2	6

2/E 4. hipotézis vizsgálata

Az alábbi szubjektív tényezők milyen mértékben befolyásolják a megtakarítási döntéseit?

Tényezők	Átlag
Saját tapasztalat	4,14
Adott megtakarítási forma iránti bizalom	4,08
Motivációk	3,9
Jövőre vonatkozó várakozások	3,82
Megtakarításra vonatkozó várakozás	3,71
Ismerős tapasztalat	3,7
Általános pénzügyi ismeret, tudás	3,67
Partner/Család hatás	3,59
Személyes kapcsolat	3,57

Az alábbi objektív tényezők milyen mértékben befolyásolják a megtakarítási döntéseit?

Tényezők	Átlag
Rendszeres jövedelem nagysága	3,86
Felhasználás célja	3,82
Időtáv	3,66
Egyéb bevételek nagysága	3,6

2/F 5. hipotézis vizsgálata

Mennyire tartja magát kockázatvállalónak?

Likert skála osztályzata	férfi (fő)	nő (fő)
1	6	13
2	11	16
3	20	18
4	6	6
5	4	0
Összesen	47	53

Az alábbi megtakarítási lehetőségek közül Ön melyikkel rendelkezik?

Megtakarítási forma	férfi (fő)	nő (fő)
Bankbetét	42	40
Befektetési alap	13	4
Tartós befektetési számla	6	5
Önkéntes nyugdíjpénztár/nyugdíj-előtakarékossági számla	10	18
Lakáskassza (lakás célú előtakarékoság)	9	8
Megtakarítással kombinált életbiztosítás	14	15
Állampapír	4	3
Ingtalanbefektetés	7	4
Készpénz	6	10
Fizikai arany	1	4
Részvény	4	3
Kötvény	2	3
Devizában történő pénztartás	6	4

Az alábbi megtakarítási lehetőséget mennyire tartja kockázatosnak?

A megtakarítási lehetőségek	férfi	nő
Részvény	4,15	4,32
Devizában történő pénztartás	3,76	3,22
Kötvény	3,44	3,4
Megtakarítással kombinált életbiztosítás	3,21	3,57

Fizikai arany	3,06	3,07
Befektetési alap	3,04	3,19
Állampapír	2,74	1,98
Készpénz	2,36	1,92
Tartós befektetési számla	2,3	2,28
Önkéntes nyugdíjpénztár	2,28	2,34
Lakáskassza	1,62	1,62
Bankbetét	1,17	1,22

2/G 6. hipotézis vizsgálata

Milyen mértékben hatott megtakarítási szokásaira a válság?

Likert skála (válság menyire érintette)	fő
1	9
2	4
3	28
4	35
5	20
Összesen	96

Az alábbi állítások közül melyik igaz Önre?

Állítások	fő
A válság óta nem rendelkezem megtakarítással.	0
A válság óta alacsonyabb összeget takarítok meg.	4
A biztonságra való törekvés végett a válság óta nagyobb összeget takarítok meg.	16
Biztonságosabb megtakarítási formában helyeztem el a pénzem a válságot követően.	61
Magasabb hozamot biztosító megtakarítási formában helyeztem el a pénzem.	15
Összesen	96

3. sz. melléklet: Szerzői nyilatkozat

SZERZŐI NYILATKOZAT

Alulírott Hosszu Szabina büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerezés során.

Zalaegerszeg, 2014. január 5.

Hosszu Szabina

hallgató aláírása

Szerzői összefoglaló

Szakedolgozatom középpontjában a megtakarítási lehetőségek és szokások vizsgálata áll. Mindezt a lakosság szemszögéből kívánom bemutatni. Azért ezt a témát választottam, mert bár a gazdasági válság előtt is fontos szerepe volt a megtakarításoknak, de a válság rámutatott arra, hogy milyen nagy szükség van ezekre az instrumentumokra. Sokan kerültek nehéz helyzetbe amiatt, hogy meglévő megtakarított tőkéjük alacsony összegű volt, és ennek kapcsán nem tudtak felkészülni az olyan váratlan helyzetekre, mint például a hiteltörlesztések növekedése, munkahelyek elvesztése, árak emelkedése.

A megtakarítás a pénzügy egyik kulcsfogalmaként tekinthető. Annak érdekében, hogy valamilyen pénzzel egybekötött célt elérjünk, például lakást, autót vásároljunk, jövedelmünk bizonyos részét meg kell takarítanunk. Ehhez nyújtanak a bankok, pénzügyi intézmények segítséget azzal, hogy különböző megtakarítási formákat kínálnak a piacon a lakosság számára. Attól függően, hogy a félretett pénzt milyen célokra kívánjuk felhasználni, különböző termékek között tudunk válogatni. Ez alapján elmondhatjuk, hogy a megtakarítás típusa szoros kapcsolatban áll a kívánt cél elérésével. A mindennapi életből megtapasztalhatjuk, hogy mint mindennek a megtakarításoknak is vannak előnyei és hátrányai. Ezek jellemzően attól függően jelentkeznek, hogy milyen instrumentumban helyezzük el a pénzünket, tehát az egyes lehetőségeknél más és más előny és árnyoldal jelentkezik.

Mi magyarok az uniós átlaghoz képest alacsony megtakarítási hányaddal rendelkezünk, míg Ausztria az uniós átlag feletti mutatókkal rendelkezik. Milyen okokra vezethető vissza, hogy ilyen elmaradtunk vagyunk a szomszédos országhoz képest? Azért, hogy erre a kérdésre érdemi választ kapjunk meg kell vizsgálni számos tényezőt, amely a két mutató értékét befolyásolja. Ilyen például a reáljövedelem, a szociális háló, az infláció mértéke, a korfa alakulása, az adók mértéke, a hitelek nagysága, a pénzügyi kultúra fejlettsége, a demográfiai adatok, az alapkamat mértéke. Ezeket a faktorokat makrogazdasági tényezőknek nevezzük. Azt érdemes megjegyezni, hogy egy-egy tényező alakulásából nem lehet messzemenő következtetéseket levonni, fontos a több tényező együttes vizsgálata.

A kockázattal az élet minden területén találkozunk. Minden tudatos döntésünket kockázat kíséri, vagyis nem tudhatjuk biztosan, hogy az adott döntésünket a jövőre

vonatkozóan helyesen hozzuk-e meg. Ebből adódóan elmondhatjuk, hogy a kockázat valamilyen bizonytalansággal társul. A pénzügyben használt kockázat jelentése elhatárolódik a hétköznapi értelmezéstől, hiszen pénzügyi kockázat alatt azt értjük, hogy nem lehetünk biztosak abban, hogy az elkövetkezendő időben mekkora hozamot fogunk elérni. Ez jelentheti azt is, hogy a tervezetnél jobb eredményt, hozamot vagyunk képesek elérni, és jelentheti azt is, hogy a tervezetnél rosszabb eredményt tudunk realizálni. Az egyes megtakarítási formáknál más-más kockázat merülhet fel, vagy ezeknek valamilyen kombinációjával kell számolnunk. A megtakarítási döntés meghozatala során mérlegelnünk kell saját kockázatvállalási hajlandóságunkat, amely a megtakarítások esetében azt mutatja meg, hogy jövedelmünk mekkora részét vagyunk hajlandóak kockáztatni adott hozam elérése érdekében. A hozam és a kockázat szoros összefüggésben áll egymással. Ez az összefüggés abból adódik, hogy minél nagyobb az egyén kockázatvállalási hajlandósága, annál nagyobb az esélye arra, hogy magasabb lesz a várható nyeresége, viszont ez annak az esélyét is magában hordozza, hogy a megtakarítás, befektetés futamidejének lejártakor kevesebb összeget kapunk vissza, mint amelyet befektettünk. Annak érdekében, hogy a megtakarítási periódus során, minél alacsonyabb mértékű kockázatot kelljen vállalni, lehetőség van a kockázat mérséklésére. Ennek megvalósítására a diverzifikáció nyújt segítséget. Azért, hogy megfelelő megtakarítási, illetve befektetési döntést hozzunk, célszerű az egyes eszközök kockázati szintjét megvizsgálni, tehát, hogy adott pénzügyi eszköz esetén mekkora kockázattal kell számolnunk.

Dolgozatom készítése során jelentős hangsúlyt fektettem a megtakarítási, illetve befektetési szokások, attitűdök felmérésére, melynek eredménye az utolsó fejezetben kerül bemutatásra. A kutatás fő irányelve arra irányult, hogy a megkérdezetteket milyen tényezők befolyásolják az egyes megtakarítási, befektetési döntések során, illetve mi jellemző a megtakarítási szokásaikra. Az eredmények közül kiemelném, hogy a megkérdezettek jelentős többsége rendelkezik a megtakarítás, befektetés, öngondoskodás valamely formájával, amelynek mértéke összefüggést mutatott a vizsgálatom során a válaszadók havi jövedelmével. A kutatásom azt bizonyította, hogy a válság jelentős hatást gyakorolt a megtakarítási döntések tekintetében, ugyanakkor a megkérdezett férfiak nem kockázatvállalóbbak, mint a nők.

Véleményem szerint az állampolgárokat ösztönözni lehetne különböző képzésekkel arra, hogy megtakarításaikat ne csak biztonságosabb megtakarítási formákba helyezték

el, hanem hogy nyitottak legyenek a kockázatosabb konstrukciók felé. A fiatalok körében már az általános, de legalább középiskolai szinten fontosnak tartanám a pénzügyek oktatását, azért, hogy már egyre fiatalabb korban közel kerülünk a banki szolgáltatásokhoz, és minél előbb ismerkedünk meg a megtakarításokkal. Ennek következtében felnőtt korban már előrelátóbban tudunk dönteni, és a megtakarítási hajlandóság is nőhet hazánkban, amely gazdaságpolitikai okokból is fontos lehet.